

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalveko lledž

Harro Aitai

VABATAHTLIKE KASUTAMISE VÕIMALUSED
POLITSEITÖÖS PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL
Lõputöö

Juhendaja:

Tiit Teng, juhtivkorrakaitseametnik

Kaasjuhendaja:

Ülle Vanaisak, MA

Tallinn 2013

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž: Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2013
Töö pealkiri: Vabatahtlike kasutamise võimalused politseitöös Põhja prefektuuri näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: Possibilities for the involvement of volunteers on the basis of the sample of the North prefecture	
Töö autor: Harro Aitai	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Töö on 65 lehel, eesti keeles. Töö vormistamisel on aluseks võetud 2012. a „Üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhend“.</p> <p>Lõputöös uuritakse ja antakse ülevaade, mis on ühtlasi ka töö üldeesmärgiks, Põhja prefektuuris kaasatavate vabatahtlike tegevustest ja kasutamata jäetud täiendavate võimaluste kohta. Kus töö autor näeb potentsiaalset vabatahtlike tegevust ning ka politsei ressursside kokkuhoidu.</p> <p>Uurimistöö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmine uurimisküsimus: Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuris on vabatahtlike kaasamine politsei tegevusse liiga kitsa valikuline ning kasutamata on jäetud palju erinevaid potentsiaalseid vabatahtlike kaasamise võimalusi.</p> <p>Uurimisküsimuse tõestamiseks on kasutatud teoreetilise uurimuse metodoloogiat: erinevate vabatahtlike kaasamiste praktiliste näiteid kajastavate allikate analüüsi, valdkonna juhtivate või koordineerivate ametnike ankeetküsitlust ja ekspertintervjuusid.</p> <p>Uurimustöö käigus leidis autori poolt püstitatud uurimisküsimus kinnitust.</p>	
Võtmesõnad: abipolitseinikud, vabatahtlik merepääste, vabatahtlikud politsei tegevuses, vabatahtlikud	
Võõrkeelsed võtmesõnad: special constable (auxiliary police), voluntary maritime rescue, volunteers in police, volunteers in law enforcement	
Säilitamise koht: SKA PPK raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendajad, Tiit Teng:	Allkiri:
Kaasjuhendaja, Ülle Vanaisak:	Allkiri:

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. ABIPOLITSEINIK KUI VABATAHTLIKKUSE POPULAARSEIM VORM	7
1.1 Abipolitseinik patrullis	7
1.2 Abipolitseinik ja politseilised tegevused või politseioperatsioonid.	11
1.3 Abipolitseinik kui piirkonnapolitseiniku käepikendus	13
1.4 Abipolitseiniku ennetav roll	14
2. VABATAHTLIK MEREPEÄASTE, KOOSTÖÖPARTNER MITTE AINULT MEREL JA RANNIKUALAL	16
2.1 Vabatahtlik merepäästja kui seire teostaja	16
2.2 Vabatahtlik merepäästja reageeriva jõuna	17
2.3 Ohutus merel algab ohtude ennetamisest	18
3. NAABRIVALVE, KAASAMATA JA UNUSTATUD RESSURSS	19
3.1 Naabrivalve silmad tänaval	20
3.2 Naabrivalve ennetav teavitustöö	21
4. KASUTAMATA TÄIENDAVAD VÕIMALUSED	22
4.1 Oma eriala professionaalid	22
4.2 Hea praktika näited maailmast	23
5. PÕHJA PREFEKTUURI VABATAHTLIKE KAASAMISE JA VÄLISMAISTE NÄIDETE VÕRDLEMISE TULEMUSED	32
Ankeetküsitluse tulemused ja järelused	32
Välismaiste vabatahtlike hea praktika näidete analüüs ja järelused	34
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETLU	41
Lisa 1. Valdkonna juhtidele või valdkonna koordineerijatele saadetud küsitlus	45
Lisa 2. Transkripteeritud ekspertintervjuu Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo juhi, politseikolonelleitnant Kristian Jaaniga	46
Lisa 3. Transkripteeritud intervjuu Põhja prefektuuri prefekti, politseikolonelleitnant Elmar Vaheriga	56

SISSEJUHATUS

Antud töö autor annab ülevaate Politsei- ja Piirivalveameti¹ (edaspidi PPA) Põhja prefektuuris² kaasatavatest vabatahtlikest ja vabatahtlike valdkondadest. Antud töös toob autor võrdluseks välja maailma erinevates riikides praktikas läbi proovitud politsei või piirivalve juures tegutsevate vabatahtlike kaasamise näiteid. Esitatud vabatahtluse vorme võiks Põhja prefektuuris kasutada sarnaselt peamise vabatahtlikkuse vormi abipolitseinikega³, kes antud ajahetkel politsei tegevusse peamiselt kaasatud on.

Teema on uudne ja aktuaalne, kuna Siseministeriumi julgeolekupoliitika näeb just viimastel aastatel ühe tugeva koostööpartnerina riigi siseturvalisuse tagamises üha enam kogukonda ja vabatahtlike ning varem ei ole sellekohast ülevaadet ja võrdlust teiste riikide hea praktikaga tehtud. Vabatahtlike kaasamise kasvu ja järjest suuremat kaasamist ning sellest tulenevat kasutegurit kajastavad endas näiteks: Vabariigi valitsuse tegevusprogramm kuni 2015⁴, Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad 2015⁵, SiM vabatahtlike kaasamise rakenduskava 2013⁶, SiM KKPO tööplaan 2013⁷, PPA vabatahtlike politseitegevusse kaasamise tegevuskava aastaks 2013⁸ ja Põhja prefektuuri vabatahtlike kaasamine politseitegevusse tegevuskava aastaks 2013⁹.

Lõputöö autor töötab PPA Põhja prefektuuri vabatahtlike koordineerijana, kus ta puutub kokku igapäevaselt vabatahtlike kaasamise koordineerimisega, vabatahtlike kaasamise ja värbamise planeerimisega ning rakendamise ja prefektuuri ja ka PPA vabatahtlike alase sisepoliitika ja õigusaktide ning sisemiste töökorralduste väljatöötamisega ja prefektuuri üleselt vabatahtlike valdkonna juhtimisega. Üheks peamiseks ülesandeks vabatahtlike

¹ Politsei- ja piirivalveamet on Siseministeriumi valitsemisalas asuv valitsusasutus. Politsei- ja Piirivalveamet on politseiasutus. PPVS §4 lg1

² prefektuur on Politsei- ja Piirivalveameti piirkondlik struktuuriüksus. PPVS §5 lg1

³ Abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses seaduses sätestatud alustel ja korras. Abipolitseinik ei kuulu politseiametnike koosseisu. APoLS §2 lg1

⁴ <http://valitsus.ee/et/valitsus/tegevusprogramm> - Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011 - 2015

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/12979629> - Eesti Riigikogu otsusega vastu võetud Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad 2015

⁶ Siseministeriumi vabatahtlike valdkonda reguleeriv dokument. Kätte saadav siseministeriumi dokumendihaldusprogrammist „Delta“

⁷ Siseministeriumi sisemine vabatahtlike kaasamist puudutav tööplaan, kätte saadav siseministeriumi dokumendihaldusprogrammist „Delta“

⁸ PPA vabatahtlike kaasamise töökorraldus, kätte saadav PPA dokumendihaldusprogrammist „Delta“

⁹ Põhja prefektuuri vabatahtlike kaasamise töökorraldus, kätte saadav PPA dokumendihaldusprogrammist „Delta“

koordineerijal on teha koostööd kõikide prefektuuris olevate talituste ja teenistustega ning leida neile võimalikku abiressurssi vabatahtlike näol.

Lõputöös uuritakse, millised on Põhja prefektuuris kaasatud vabatahtlikkuse vormid ja millisel määral neid kasutatakse. Lõputöö eesmärk on välja selgitada, kas olemasolevaid vabatahtlike on piisavalt ja kas prefektuur kasutab piisaval määral vabatahtlike võimalusi ära või on Põhja prefektuuril võimalik teiste riikide hea praktika arvelt kaasata veel rohkematesse valdkondadesse erinevaid vabatahtlike. Vabatahtlike kaasamisel hoitakse sellega kokku politsei ja riigi ressursse ning vabastades vabatahtlike kaasates võimalikku koolitatud inimressurssi rohkem sihipärasele tööle. Antud töös uurib autor kas abipolitseinike ja vabatahtlike merepäästjate¹⁰ ressurss on kaasatud täiel määral vastavalt abipolitseiniku seadusele¹¹ (edaspidi APoS) või politsei ja piirivalve seadusele¹² (edaspidi PPVS) ja kas antud ressurssi on võimalik kaasata politsei tegevusse ka viisil, mis ei ole seaduses välja toodud.

Tulenevalt töö eesmärgist on püstitatud uurimisküsimus: **Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuris on vabatahtlike kaasamine politsei tegevusse liiga kitsa valikuline ning kasutamata on jäetud palju erinevaid potentsiaalseid võimalusi, mille sarnaseid vabatahtlike kaasamise hea praktika näiteid saab tuua teiste riikide eeskujul, mis tõstaks politsei efektiivsust ja suutlikust ning aitab kokku hoida politsei ressursi.**

Eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimuse tõestamiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

- kirjeldada ära PPA Põhjaprefektuuris hetkel kaasatavad vabatahtlikkuse vormid ja valdkonnad, kus neid kaasatakse;
- võrrelda teistes riikides praktikas läbi proovitud vabatahtlike kaasamist politseisse või piirivalvesse;
- viia läbi ankeetküsitlus prefektuuri erinevate valdkondade esindajatega, selgitamaks välja erinevaid võimalusi vabatahtlike kaasamiseks prefektuuri töös.

¹⁰ Vabatahtlik merepäästja on isik, kes on selle mittetulundusühingu liige, kellega Politsei- ja Piirivalveamet on sõlminud merepäästetöö korraldamiseks tsiviilõigusliku lepingu; keda Politsei- ja Piirivalveamet on tunnustanud vabatahtliku merepäästjana ja kes vabatahtlikult osaleb Politsei- ja Piirivalveameti tegevuses käesolevas seaduses sätestatud alustelja tingimustel. PPVS §108¹ lg1 p1,2,3

¹¹ Abipolitseiniku seadus - Vastu võetud 24.11.2010, [RT I, 20.12.2010, 1](#), jõustumine 01.01.2011

¹² Politsei ja piirivalveseadus - Vastu võetud 06.05.2009, [RT I 2009, 26, 159](#), jõustumine 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012

- Viia läbi ekspertintervjuud.
- Anda hinnangut vabatahtlike võimaliku kasutuse kohta Põhja prefektuuris, võrreldes teiste riikide praktikaga.

Uurimisküsimus tõestamiseks kasutatakse teoreetilise uurimuse metodoloogiat:

- Põhja prefektuuris hetkel kasutusel oleva vabatahtlike ressursi ja maailmas kasutatava vabatahtlike võrdlev analüüs
- Ankeetküsitlus prefektuuris kindlat valdkonda juhtivate ametnikega
- Ekspertintervjuud prefektuuri juhtidega

Lõputöö tulemusena selgub:

- Kas Põhja prefektuuris kasutatakse olemasolevat vabatahtlike ressursi piisaval määral ära
- Kas ja millist vabatahtlikku ressursi on Põhja prefektuuris võimalik täiendavalt rakendada erinevates valdkondades, järgides teiste riikide head praktikat.

Lõputöö koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse ülevaade hetkel Põhja prefektuuris kaasatavate vabatahtlike tegevustest ja valdkondadest. Teises osas tuuakse välja erinevate riikide läbi proovitud hea praktika erinevate vabatahtlike kaasamise kohta, mida on võimalik kasutada ka Põhja prefektuuris. Ühtlasi antakse hinnang, kas Põhja prefektuuris kasutatakse piisaval määral ära olemasolevat vabatahtliku ressursi ja kas prefektuuris on võimalik kasutada täiendavalt vabatahtlike veel kasutamata valdkondades. Tehakse kokkuvõtvad järeldused vabatahtlike võimaliku kaasamise kohta ning ettepanekuid vabatahtlike kaasamist reguleerivate õigusaktide täiendamiseks ning juriidiliste analüüside läbiviimiseks võimaliku vabatahtlike kaasamiseks seni kasutamata valdkonnas.

1. ABIPOLITSEINIK KUI VABATAHTLIKKUSE POPULAARSEIM VORM

Abipolitseinikud on politsei tegevuses enim kasutatud vabatahtlikud. Abipolitseinike kaasamine ulatub tagasi aega aastasse 1994, kui 20. Aprillil võttis Eesti Vabariigi riigikogu vastu esimese abipolitseiniku seaduse. Abipolitseinike seaduslikule vormile oli eelnenud tegelikult vabatahtlike põhjal moodustatud korrakaitseüksused või nimetagem neid siis institutsiooniks „Kodukaitse¹³“, kes sisuliselt täitis sama ülesannet, mida abipolitseinikud tänapäeval. Olud ja ajad on tunduvalt muutunud, ning seetõttu on muutunud ka tänaval üldsusele nähtav pilt ja arusaam vabatahtlikkusest politsei tegevuses.

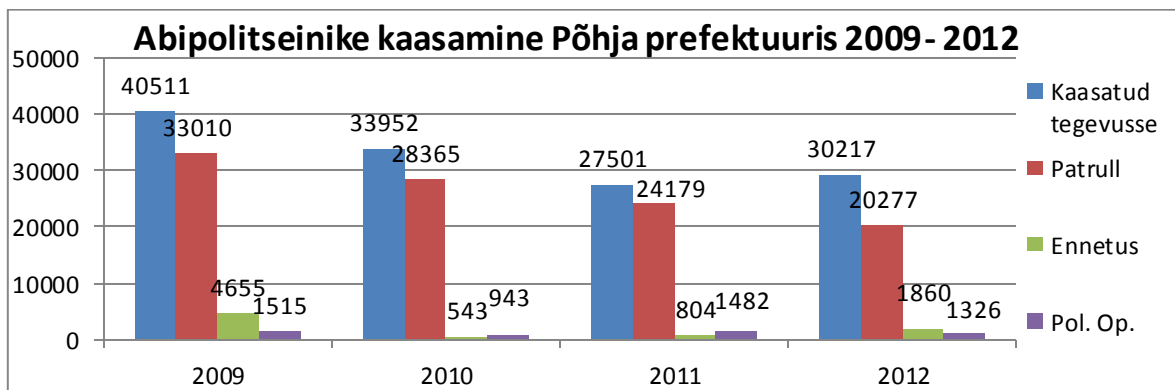
Muutunud on ka reaalselt tegevused, mida ja millisel määral vabatahtlikud politsei tegevuses läbi viia saavad. Esialgselt kehtestatud abipolitseiniku seadus jättis abipolitseinike tegevusele väga palju küsimärke ning juriidilises mõistes oli tegemist õigusaktiga, mis küll legaliseeris sellise vabatahtlikuse vormi, kuid jättis kehtestamata selged suunised, mida ja kui palju vabatahtlikuse vormis enda riigi sisejulgeolekuks ära teha saab või tohib. Järgmine abipolitseiniku seaduse versioon võeti riigikogu poolt vastu 24. novembril 2010.a, mis kujutas endast juba palju põhjalikumalt läbi töötatud õigusakti. See hõlmas endas ka üksikasjalikumaid kirjeldusi tegevustest, mida antud seaduse mõistes politsei tegevusse kaasatud vabatahtlik teha tohib ja võib. Tänu pikale praktikale ja läbi aastate tulnud kogemustele on Eesti politsei harjunud enda süsteemi juures kasutama vabatahtlike, kes koonduvad nimetuse alla „Abipolitseinik“. Abipolitseinikud on kasutusel peamiselt 3 suuremas valdkonnas: patrull, ennetustöö ja piirkondlik politseitöö.

1.1 Abipolitseinik patrullis

Abipolitseinike peamine tegutsemisala on patrullimine, kus abipolitseinikud täidavad mõne puuduva patrullpolitseiniku kohta patrullekipaazis ning teenindavad väljakutseid politsei patrulli täisväärtusliku liikmena. Hoolimata sellest, et tegemist on vabatahtlikuga ning tema ettevalmistus või ka varustus ei pruugi olla üks ühele sarnane puuduva politseiametnikuga. Põhja prefektuuris on viimastel aastatel just väga suur osakaal

¹³ Kodukaitse – vabatahtlike organisatsioon, kes tagas Eesti riigi siseriikliku ja piirijulgeoleku 1990 – 1996, <http://www.kodukaitse.ee/>

patrullimisel ning abipolitseinike suurem enamus patrullitundidest tuleb just puuduvate ametnike nii nimetatud aukude täitmisest. Allolev tabel näitan ilmekalt, milline on abipolitseinike kaasamise osakaal viimase nelja aasta jooksul ning kui suur on antud kaasamise juures just patrulli tundide suurus. Kui 2013. aastal moodustas patrullitegevus kogu kaasamise arvust 67,1% ja sellele järgnes ennetustegevus 6,15% ja politseilised tegevused või operatsioonid 4,38%, võime üsna kindlalt väita, et abipolitseinike kasutusala on üsna kitsas ning väljendus enamuse ajast patrullina tänaval.

Tabel 1. Näitab abipolitseinike valdkondliku kasutamist 2009 – 2012. aastal

Muidugi kasutatakse abipolitseinike ka täiendavate lisajõududena, kes moodustavad patrulle, mis liiguvad rahvarohkemates paikades kas motorollerite, jalgrataste või jalgsipatrullidena. Põhja prefektuuri näitel on just Tallinna Vanalinn äärmiselt suur turismi sihtkoht, mis omakorda tekitab suure ohu õigusrikkumiste korda panemiseks. Sealse võimaliku õigusrikkumiste ennetamiseks ja vältimiseks või siis ka kiireks ja operatiivseks reageerimiseks suunab Põhja prefektuuri Kesklinna politseijaoskond sinna pidevalt abipolitseinike patrulle. Võimalusel patrullivad seal abipolitseinike patrullid just turistide ja taskuvaraste tegutsemise tipptunni ajal või siis ka hilisõhtustel aegadel, kui on suur oht sattuda rünnakute ohvriks, mis tulevad suuresti põhjustatuna liigest alkoholikasutamisest ja erinevate kultuuride erimeelsustest või väärinõistmisest. Tallinna vanalinn on väga tihedalt asustatud meelelahutus asutuste, ööklubide ja baaridega, mis teeb sellest just õhtusel ajal ja nädalavahetustel Tallinna linna jaoks sündmuste keskpunkti, kuhu on vaja alati täiendavaid abiresse.

Abipolitseinike patrullid motorollerite või jalgrattaga on mitme erineva kasuteguriga, ennekõike just nende kiire operatiivse reageerimise ja liikumisvõimekuse poolest, sest vanalinn või selle ümbruses olevad pargid ei võimalda tihti sinna autoga juurde pääseda.

Antud juhul seda just näitena toodud vanalinna või ka parkide puhul, kuhu politsei autoga lähedale liikuda ei pruugi saada või siis on see oluliselt häiritud või ohtlik seal liikuvatele kodanikele või turistidele.

Teise tegurina, mida ei saa kindlasti pidada vähemoluliseks on süütegusid ennetav panus abipolitseipatrulli näol. Kuna vastavalt abipolitseiniku seadusele¹⁴ on abipolitseinik kohustatud politsei tegevuse ajal kandma ohutusvesti „Abipolitseinik“ kirjaga on neid ka üsna hästi ja kaugele näha. Mistõttu tekitab abipolitseinike patrullide ringi liikumine ja pidevalt märkamine paratamatult mulje ka võimalikele õigusrikkujatele, et selles piirkonnas on politseid palju ja selles piirkonnas ei ole õigusrikkumise toimepanemine võimalik ilma vahele jäämise või sellele järgnevale karistusele. Abipolitseinike kohalolek avalikes kohtades muudab selle piirkonna õigusrikkujate jaoks ebamugavaks ning ebasoodsaks, mis vähendab võimalike õigusrikkumiste toimepanemist. Tänaval liikuvale kodanikule ju tegelikult ei ole muud erilist võimalust eristada abipolitseiniku politseiametnikust, kui see, et abipolitseiniku vormi peal on kirjas „Abipolitseinik“, mida palja silmaga saab aga eristada vast maksimaalselt kümne kuni viieteistkümne meetri kauguselt. See jätab ka üldise mulje, et politseid on antud piirkonnas palju. Abipolitseinikud on vastavalt abipolitseiniku seadusele politsei tegevuses olles riigivõimu esindajad on nende tegutsemises omad eripärad, mis mõnda isikut võib panna ekslikult arvama, et abipolitseinike korraldusi ei pea täitma või, et abipolitseinike ei pea kartma. Väärarusaam tekib tihti teadmisesest, et abipolitseinikud ei saa isikuid karistada väärteo korras nii nagu seda saavad politseiametnikud. Antud mõttelaad võib kohati tekitada abipolitseinikele suurema riski kui politseiametnikele, sest eeldatakse, et neile justkui tohib vastu hakata.

Nii nagu politseiametnikegi puhul on ka abipolitseinikel patrullis olles oht sattuda vastuhaku või rünnake ohvriks. Abipolitseinike elu, tervist ja vara kaitseb seadus ning abipolitseinikule tekitatav varaline kahju või tema tervis või elu on võimalik vastavalt abipolitseiniku seadusele hüvitada. Abipolitseinikele on kehtestatud sotsiaalsed tagatised vastavalt abipolitseiniku seaduse §38-le, mis sätestab, et kui abipolitseinik tunnistatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel püsivalt töövõimetuks seoses abipolitseiniku ülesande täitmisega, õnnetusjuhtumi või tema suhtes vägivald kasutamise tagajärjel

¹⁴ Abipolitseinik kannab politseiniku ülesande täitmisel rinnamärki ja politsei ohutusvesti kirjaga „ABIPOLITSEINIK“, APoIS §37 lg2

saadud vigastuse või tekkinud haiguse tõttu, maksab riik talle hüvitist. Hüvitist makstakse, lähtudes Sotsiaalkindlustusameti esmakordse püsiva töövõimetuse ekspertiisiga tuvastatud töövõime kaotuse ulatusest järgmiselt:

- 1) töövõime osalise kaotuse korral – 12-kordse politseiametniku madalaimale palgaastmele vastava palgamäära ulatuses;
- 2) töövõime täieliku kaotuse korral – 60-kordse politseiametniku madalaimale palgaastmele vastava palgamäära ulatuses.

Mustema tsenaariumi korral, kui kui abipolitseinik hukkub seoses abipolitseiniku ülesande täitmiseга õnnetusjuhtumi või tema suhtes vägivalda kasutamise tagajärjel, maksab riik tema lastele, vanematele ja lesele ning perekonnaseaduse alusel tema ülalpidamisel olnud teistele isikutele ühekordset hüvitist kokku 120-kordse politseiametniku madalaimale palgaastmele vastava palgamäära ulatuses. Seega võib pidada vabatahtlike tänavale ja ohtlike olukordade lahendamise puhul väita, et neil on vastavalt seadusele tagatud sotsiaalne kindlustatus sarnaselt politseiametnikega.

Seoses Siseministeeriumi ja Politsei- ja Piirivalveameti prioriteetide muutumisega on viimastel aastatel hakatud tähelepanu pöörama ühele ilmselt kõige suuremale probleemile ja seni takistuseks olnud tegurile, mis takistas abipolitseinike tänavale patrullima saatmist. Nimelt puudus suurel osal abipolitseinikel selleks vastav varustus. Enamus varustusest, mis abipolitseinike kasutada oli, saadi koostöös kohaliku omavalitsustega, kes eraldasid abipolitseinikele vormivarustuse soetamiseks rahalisi vahendeid. Teisena korjati prefektuuris politseitöötajatelt neile väikseks jäänud või kasutult seisvaid kasutatud vormiriietust, millel siis hilisemalt vahetati välja politsei varruka embleemid ja sildid abipolitseiniku omade vastu. Politsei enda eelarves sellisele varustusele rahalisi vahendeid ette nähtud ei olnud ning ei olnud ka võimalust seda politseinike enda arvelt kuidagi eraldada, kuigi riidelaos seisis hulganisti vormiriietust või kasvõi kangast, millest oleks võinud lasta abipolitseinikele vormiriietust õmmelda. Antud probleemiga hakati tegelema 2011. aastal, mistõttu kirjutati 2012. aasta Politsei- ja Piirivalveameti eelarvesse sisse 73 000 eurot abipolitseinikele vormiriietuse soetamiseks. Antud summale lisandus veel 70 000 eurot, mis eraldati Vabariigi Valitsuse reservidest siseministeeriumi taotlusel. 2013. aastaks on vormivarustuse probleem vabatahtlike jaoks enamjaolt lahenenud ning uue vormi olemasolu on pigem motiveerivaks teguriks.

Kuigi abipolitseiniku seaduse kohaselt ei ole vormiriietus kohustuslik ja abipolitseiniku kohustuslikuks eraldustunnuseks peaks olema ohutusvest kirjaga „Abipolitseinik“ ja rinnamärk siis on selge, et politsei üldise hinnangu ja maine kujundamisel ei oleks otstarbekas ega professionaalne kui saadame tänavale dressides või kottpükstes vabatahtlikud. Lisaks mainekujundusele mängib siin rolli ka veel võimalikud varalised kahjud või tervisekahjustused abipolitseinikule, kuna tal ei ole vastavat varustust. Üsna lihtne on astuda mõne terava eseme otsa, mis tungib läbi pehme ja mugava kinga või ketsi talle, politsei saabaste puhul aga on jalatsite tallad tugevdatud. Sama kehtib ka riideesemete kohta, kui abipolitseinikul patrullis olles tõmmatakse rüseluse käigus puruks riided, mida ta igapäevaselt kasutab, tuleb need talle hüvitada. Selleks väljastatud spetsiaalne vormivarustus on aga vastupidavam ning turvalisem.

1.2 Abipolitseinik ja politseilised tegevused või politseioperatsioonid.

Lisaks patrullidele on abipolitseinike kasutamine leidnud üsna laia kasutamist ka politseioperatsioonidel või politseilistel tegevustel. Kui politseilise tegevuse üks peamisi eesmärke on toimuda ootamatult ning tabada seeläbi võimalikult suur hulk õigusrikkujaid korraga on siinkohal üsna selge ka see, et selleks on vaja ka suurt ressursi ja seda just inimressursi näol. Seetõttu on just vabatahtlike kaasamine hoogustunud näiteks noorsoopolitsei politseilistes tegevustes kui ka kombineeritud liiklusjärelvalves. Mõlemal juhul on abipolitseinike kasutamine andnud Põhja prefektuuri praktikas märgatavaid tulemusi. Seda enam, et siin on ka tunduvalt märgata kasutegurit just vabaneva ametnike ressursi näol. Noorsoopolitsei poolt korraldatavatel suurematel politseilistel tegevustel jaotatakse abipolitseinikud kas ühe kaupa noorsoopolitseiniku kõrvale, võimaldades tekitada nii rohkem patrullpaare, kus on olemas politseiametnik või saadetakse välja lausa ainult abipolitseinikest koosnev toimikond. Kuna noorsoopolitsei tegevused on üldjoontes sellised, mis enda eripäralt eeldavad, et isikud on erariietes, on sinna võimalik kaasata ka neid vabatahtlike abipolitseinike, kellel ei ole mingil põhjusel politseist saadud sobilikku vormivarustust. Kui abipolitseinike ülesandeks jääb õigusrikkujate välja selgitamine ja n.ö. luure tegemine ning vajalike tunnistuste andmine saab rohkem ametnike ressursi suunata õigusrikkumiste menetlemisse, mis üldiselt kõikide tegevuste juures on kõige aeganõudvamad toimingud.

Sama võib välja tuua ka kombineeritud liiklusjärelvalve puhul kus menetlevatest ametnikest eespool asuvad ja rikkujaid teavitavad isikud ei pea mitte mingil juhul olema ametnikud ning võiks pigem öelda, et ametnike kasutamine selliseks tegevuseks on justkui ressursi raiskamine. Sarnaselt politseilistele tegevustele, kus on efektiivse tulemuse saamiseks vaja just suurt inimressursi võime paralleele tuua ka politseioperatsioonidele, kus vabatahtlike kaasamine on ennast ära tasunud ning mille puhul 100%-lt ametnike kasutamine oleks ressursi vähesuse tõttu raskendatud kui mitte isegi võimatu ning selgelt ka ametnike ressursi raiskamine. Toome või näitena välja siis politseioperatsiooni „Kõik puhuvad“, mille käigus peatatakse kõik sõidukid ning kõikide sõidukijuhtide suhtes viiakse läbi alkoholijoobe kontroll väljahingatavas õhus, kasutades selleks siis indikaatorvahendeid. Indikaatorvahendi kasutamiseks või sellega võimaliku alkoholijoobe tuvastamiseks ei ole vaja läbida pädeva määra koolitust või mingit täiendavat koolitust alkoholi joobe tuvastamiseks. Seega on võimalik sellise politseioperatsiooni puhul rakendada tänaval indikaatorvahendiga kontrollijana just vabatahtlike, andes sellega võimaluse kontrollida rohkem sõidukijuhte või võimaluse politseiametnikel tegeleda menetlusega. Vastavalt liikluseadusele peab mootorsõiduki juhi joobe kontrollima nagunii tõendusliku alkomeetriga, mis tähendab, et sedalaadi operatsioonide puhul on alati eraldi olemas politseiametnikest koosnev menetlusgrupp, kelle sõidukites on kohapeal olemas ka tõenduslik alkomeeter. Seega piisab antud politseioperatsiooni puhul tee peale indikaatorvahendiga sõidukijuhte kontrollima vabatahtlikest, kes on läbinud eelneva instruktaaži ning oskavad sõidukijuhi selgitada nende õigusi.

Toome lihtsa näite, kui Põhja prefektuuri liiklusteenistuse ühes vahetuses on korraga tööl 3-4 ekipaaži ja nendele lisaks välijuht siis teeb see kokku maksimaalselt 9 ametnikku. Sellise ressursiga politseioperatsiooni korraldada ei ole mõtet, sest selle kasutegur oleks üsna väike. Võttes siia juurde aga kümme kuni kaksikümmend vabatahtliku võiks antud politseioperatsiooniga saavutada hoopis teistsuguseid tulemusi, kusjuures politseiametnikest oleks vaja rivi algusesse ja lõppu politseiametnikku, kes on varustatud sidevahenditega, et olla kursis, millist sõidukit on kontrollitud ja millist mitte ning ülejäänud ametnikud võivad jäädagi täiesti rahulikult menetlusgruppi. Sellisel juhul on meil olemas 9 ametnikuga vahetuse puhul menetlusgrupp, mis koosneb seitsmest ametnikust ning on suuteline menetlema seitset rikkumist korraga. Vabatahtlikele antud olukorras ei ole isegi raadiosidevahendite vajadust, mis oleks ka politsei vahendite poolest võimalik kokkuhoid. Vahendid ei kulu ega teki võimalust, et nendega midagi juhtuks.

Lisaks sedalaadi politseioperatsioonile on abipolitseinike kasutatud ka suurematel politseioperatsioonidel nagu aprillirahutuste tõkestamisel, vabariigiaastapäeva paraadi julgestamisel, võidupühaparaadi julgestamisel, laulu- ja tantsupeol avaliku korra tagamisel. Kui 2007. aastal toimunud aprillikuu sündmused välja jätta on teised eelpool mainitud politseioperatsioonid seotud kõik julgestamise ja avaliku korra tagamisega ja ennekõike võimalike rikkumiste ennetamisega. Politsei jaoks on peamiseks katsumuseks olnud just nende ürituste mastaapsus ning väga suurel osal laiali valgunud toimumiskohad, mille kõige julgestamiseks ja avaliku korra tagamiseks tuleks rakendada väga suurt arvu politseiametnikke. Ei ole saladus, et politsei on viimaste aastatega muutunud õhemaks ning vastavalt riigi poolt eraldatud eelarvele on ka politsei ridades järjest vähem inimesi, mistõttu on vabatahtlike kaasamine antud laadi ürituste puhul lausa hädavajalik ja kohati ka ainukene võimalik väljapääs tagada piisav turvalisus.

1.3 Abipolitseinik kui piirkonnapolitseiniku käepikendus

Lisaks patrullile ja politseioperatsioonidele on abipolitseinike panus vajalik ka piirkondlikus politseitöös. Kui politsei tervikuna liigub järjest rohkem kogukonnakeskse politseitöö suunas ning just kogukonnale orienteeritud politseitöö on see, mis peaks viima meid tulemuseni, kus politsei oskab ja suudab olla õigel ajal õiges kohas ning õigusrikkumised on ära hoitud juba enne kui need toimegi pannakse, peame nentima, et kogukonnakeskse politseitöö peamised täideviijad piirkonnapolitseinikud on inimressursi vähesuse tõttu väga suurel määral koormatud ülesannetega, mis ei võimalda neil pühenduda just enda piirkonna tundmaõppimisele või kogukonnalt tagasiside saamisele. Siin näeb töö autor väga suurt rolli abipolitseinikel ja nende kasutamisel. Eriti maa piirkondades, mis asuvad keskustest eemal ja kuhu politsei igapäevaselt nii tihti võibolla ei jõua. Piirkonnapolitseiniku isikliku abilisena tegutsevad abipolitseinikud on just see ressurss, mida üks piirkonnapolitseinik vajab, et minna välja enda piirkonda probleemsete isikutega suhtlema, aadresse kontrollima või muud piirkondliku tööd tegema. Kui igal piirkondlikul politseinikul on olemas enda isiklikud abimehed abipolitseinike näol, aitab see ressursisäästlikumalt ja otstarbekamalt kasutada politsei inimressurssi. Praegusel hetkel kahest piirkonnapolitseinikust koosnevad konstaablipatrullid võiksid koosneda piirkonnapolitseinikust ja abipolitseinikest, mis annaks võimaluse igal

püirkonnapolitseinikul teha üheaegselt tööd just enda püirkonnas. Igal püirkonnapolitseinikul on oma vastuvõtuajad konstaablijaoskonnas ning samal ajal saab teise püirkonna püirkonnapolitseinik olla väljas püirkonnatööl koos abipolitseinikega. Väheohtlikumad ülesanded nagu näiteks aadresside kontrollimised, vanade lagunenu hoonete kaardistamised, kodutute isikute kogunemiskohtade või pesitsemispaikade kaardistamine või ka politseile laekunud kohtupaberite edastamine võib jääda abipolitseinike iseseisvaks ülesandeks, mida täiedtakse vabast tahtest ja vabatahtlike enda transpordivahendit kasutades. Lisaks eelmainitud ressurside jaotusele ja võimalikule efektiivsemale püirkonnatööle on püirkonnapolitseiniku huvides omada enda tegevuspüirkonnas paari või rohkemat tublit ja aktiivset abipolitseiniku, sest nende olemasolu kohalikus püirkonnas toob alati teadmise elanikeni, et neil on siiski mingi kontakt politseiga olemas ja vajadusel on võimalik nende käest saada abi või siis ka teist äärmust arvestades on võimalus millegagi neile abipolitseinikele vahele jääda. Selles seisnekski abipolitseiniku teise astme ehk iseseisva tegutsemise pädevuse¹⁵ kui püirkonnakonstaabli käepikenduse visioon.

1.4 Abipolitseiniku ennetav roll

Läbi erinevate abipolitseinike tegevuste on korduvalt esile kerkinud abipolitseinike kui ennetavate tegevuse peamise esindajana nii patrullis kui ka suurüritustel või ka püirkondliku politseiniku käepikendusena. Olle lihtsalt nähtav ning jättes seeläbi ühiskonnale mulje, et politseid on palju. Lisaks eelmainitud ennetuslikule rollile on abipolitseinikel ka otseselt ennetusele suunatud tegevusi. Abipolitseinike kaasatakse noorsoopolitsei ja ennetusteenistuse poolt koolidesse loengute läbi viimisele abistama, kaasatakse abipolitseinike viimaks läbi koolituse jalgrattalubade väljaõppe raames ning nimekiri erinevatest tegevustest võiks siinkohal pikemaltki jätkuda. Vast kõige uuenduslikumad kasutused on viimastel aastatel populaarseks saanud ennetusprojekt, mille käigus käivad Põhja prefektuuri abipolitseinikud sõjaväeosades, kus peetakse liiklusohutuslaseid loenguid nendele ajateenijatele, kes hakkavad peale pikka ajateenistust reservi minema ning suunduvad siis tagasi igapäevasesse liiklusesse. Teine märkimisväärne kaasamine on ka abipolitseiniku kui erialase eksperdi kaasamine

¹⁵ Abipolitseinik võib politsei ülesandel teostada iseseisvalt järelevalvet avalikus kohas käitumise nõuete üle ning politsei ülesandel täita iseseisvalt ülesannet avalikku korda ähvardava vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks. – APolS §3 lg2 ja APolS §8 lg2

noorsoopolitsei poolt, kus IT alaste teadmiste ja oskustega ja igapäevaselt IT juhina leiba teeniv abipolitseinik kutsuti kooli, kus ta viis põhikooli õpilastele läbi loengu, mille käigus käsitleti võimalikku identiteedivargust, vale nime all e-mailide saatmist, internetiturvalisust, väidetava internetis oleva anonüümsuse tegelikku olematust jne. Tegemist oli antud sihtrühmale vajaliku loengu vormis koolitusega, mille käigus omandati nii oskusi, kuidas pahandustesse mitte sattuda ja ka omandati mõttelaadi, et internet ei ole koht, kus oleks justkui kõik lubatud. Siin aga abipolitseinike või üldse vabatahtlike kaasamine ennetustöösse ka piirdub ja tuleb nentida fakti, et Põhja prefektuuris ja ka ilmselt kogu politseis kasutatakse abipolitseinike liialt vähe just nende erialaseid oskusi ja spetsialiteete ära kasutades.

Töö autor on veendunud, et kuigi politsei peamine ja põhiline prioriteet ja eesmärk on avaliku korra tagamine ja valvamine ning isikute turvatunde loomine, mis eesmärki patrullimine ja suurürituste turvamine ka ju täidab, siis jääb kasutamata potentsiaalne vabatahtlik ressurss, mille tarbeks politseis kohati kulutatakse palju ressursi ja tellitakse lausa kalleid koolitusi. Tõsi ta on, et mõningatel juhtudel on oluline ka saada koolituse eest mingi tunnistus, millel oleks ka hilisemal ajal mingit kaalu, kuid töö efektiivsemaks tegemiseks ei näe töö autor sellel nii olulist kaalu. Põhja prefektuuril on abipolitseinike seas olemas instruktoreid, kes on nõus vabatahtlikuse alusel korraldama enda erialaseid koolitusi. Siinkohal on Põhja prefektuur ka ilmselt üks esimesi, kes on juba ligi 4 aastat kasutanud abipolitseinikele enesekaitse ja erivahendite kasutamise treeningute läbiviimiseks just vabatahtlikust instruktori abi ja antud treeningut viiakse läbi regulaarselt ja iganädalasel.

2. VABATAHTLIK MEREPÄÄSTE, KOOSTÖÖPARTNER MITTE AINULT MEREL JA RANNIKUALAL

Alates 2010. Aastast on politsei ülesannete nimistus ka kõik eelnevalt ainult piirivalvele kuulunud ülesanded ja politsei jaoks ilmselt üks kõige võõramaid ülesandeid on meri ja seal inimeste päästmine või seal toimuvatele sündmustele reageerimine. Põhja prefektuuril haldusalas on tegutemas 2 aktiivset vabatahtlike üksust, kes on võtnud endale ülesandeks ja kohustuseks minna appi nendele, kes just merel on hädta sattunud. Üldiselt koordineerib vabatahtlike merepäästeüksusi nende katusorganisatsioon MTÜ Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste¹⁶, mistõttu politsei vabatahtlike üksuste koordineerimises eriti ei osale. Räägime siinkohal siis vabatahtlikest merepäästjatest, kes ei ole justkui oma iseloomu poolest ei sobikski politsei tegevusvaldkondade alla ja kodanike ja rahva jaoks on esmapilgul pigem justkui päästeameti partnerid, siis tegelikkuses on tegemist vabatahtlikega, kes enda päästva tegevusega täidavad siiski politseile pandud ülesannet ja saavad sellekohase aluse tegutsemiseks PPVSist. Olgu selleks siis kasvõi turvatunde loomine. Vabatahtlikel merepäästjatel veel eraldiseisvat seadust ei ole, kuid nende kaasamine ja tegutsemine on läbi erinevate muudatuste sisse kirjutatud politsei- ja piirivalveseadusesse ning läbi selle on sätestatud ka nende õiguslik alus tegutsemiseks ning nende sotsiaalsed tagatised tulevad politsei ja piirivalve seaduses viitega abipolitseiniku seadusele, kus räägitakse abipolitseinike sotsiaalsetest tagatistest. Tundub ka mõistlikuna luua ühe ja sama organisatsiooni juures tegutsevatele vabatahtlikele võrdsed sotsiaalsed hüvitised ja tagatised.

2.1 Vabatahtlik merepäästja kui seire teostaja

Vabatahtlikel merepäästjatel on kolm peamist rolli, milles politsei on neid kasutanud ning mille jaoks politseil endal on küll olemas vahendid ja resurss, kuid, mille ratsionaalsemaks kasutamiseks on mõistlik kasutada vabatahtlike merepäästjate abi. Üks nendest tegevustest on veekogudel patrullimine, on see siis siseveekogud, mida Põhja prefektuuri piirkonnas ei ole või siis mereäärsete aladel ja väikesaarte ümbruses. Põhja prefektuuris on võetud kasutusele praktika, kus vabatahtlike merepäästjate üksus võtab ühendust Põhja prefektuuri

¹⁶ MTÜ Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste – www.vomare.ee

JRCC Tallinn¹⁷-aga, ning teavitab, kuhu ja millises suunas nad enda veesõidukiga patrullima lähevad. JRCC¹⁸ ülesandeks on kogu merepääste¹⁹ tegevuse juhtimine. Antud tegevus on oluline just selle tarbeks, et politsei enda ressursid ja vabatahtlike ressurss ei teostaks patrulli ühes ja samas piirkonnas vaid, et oleks võimalik ära katta suurem ala, suunates patrullid eri suunadesse. Patrullimise eesmärgiks ei ole vabatahtlikel merepäästjatel muud kui avastada võimalikke merehätta sattunud aluseid või inimesi, kellel ei ole olnud võimalust või vahendeid enda hädas olemisest teatada ning selleks abi kutsuda. Teise ülesandena on patrullil ka võimaliku merereostuse seire, kus reostust märgates antakse sellekohane info edasi koheselt JRCC keskusele. Vabatahtlikud merepäästjad ise merereostusega ei tegele, küll aga tegelevad nad patrulli käigus avastatud hätta sattunud aluste ja isikute päästmisega. Et sellised juhtumid kajastuksid ka statistikas ning oleks ühtne arusaam ja hinnang Läänemere ohuhinnangule, on Põhja prefektuuril sisemiselt kokku lepitud vabatahtlike merepäästjatega, et JRCC-le kantakse ette igast intsidendist.

2.2 Vabatahtlik merepäästja reageeriva jõuna

Teise tegevusena on vabatahtlikel merepäästjatel väljakutsete peale hädasolijate abistamine. Sarnaselt toimivad vabatahtlikud merepäästjad ka näiteks Austraalias²⁰ või Soomes²¹. Üldjuhul tulevad need kutsed läbi JRCC keskuse, kuhu on laekunud info merel hädas oleva isiku või merealuse kohta ning võimalusel saadetakse sinna kohale lähim reageeriv üksus. Tihti võib selleks ollagi just see sama kohalik merepääste üksus, kellel on olemas 24h ööpäevastavastavad kontaktid. Lisaks saavad vabatahtlikud merepäästjad väljakutseid ka otse kohalikelt inimestelt. Näiteks on rannaäärne kalur läinud merele ja pole sealt juba mitme tunni möödudes tagasi tulnud ning kaluri abikaasa võtab ise ühendust vabatahtliku merepäästjaga. Tegemist on sellisel juhul täiesti tavalise kohaliku kogukonna tegutsemisviisiga, kus merepäästjate kontakte teatakse ja kontakteerutaksegi otse nendega, mitte ei tehta seda läbi politsei juhtimiskeskuse 110. Ka sellistest väljakutsetest peaksid vabatahtlikud merepäästjad JRCC keskusele teavitama, mida küll praktikas kogetuna võib

¹⁷ JRCC Tallinn- Pääste ja koordinatsioonikeskus JRCC Tallinnas koordineerib eri ametkondade vahel otsingu- ja päästetööde korraldamist merel ja piiriveekogudel.

¹⁸ <http://87985.edicypages.com/mrcc> - JRCC tutvustus vabatahtlike merepäästjate kodulehel.

¹⁹ <https://www.politsei.ee/et/nouanded/liiklemine-mere-l-ja-piiriveekogudel/hadaabi-mere-l-ja-piiriveekogudel/index.dot> - Politsei koduleht (JRCC merepäästkeskuse tutvustus)

²⁰ <http://marinerescueqld.org.au/> - vabatahtlik merepääste Austraalias

²¹ <http://www.meripelastus.fi/en/> - vabatahtlik merepääste Soomes.

öelda, et iga kord ei tehta. JRCC keskusele teatamiseks on oluliselt põhjust, kuna olenevalt ilmastikutingimustest võib vabatahtlike merepäästjate alus jääda nõrgaks ning merel hädas olevate isikute tervise ja elu huvides on tähtis, et välja saadetakse ka politsei enda ressursid. Vähemoluline ei ole vabatahtlike merepäästjate enda ohutus, kus politseil peab olema teadmine, et nad on läinud merele, sest erinevate juhuste kokkulangemisel võib juhtuda, et politsei peab minema hoopis neid päästma. Kui JRCC keskus ei ole teadlik, et vabatahtlikud merepäästjad on reageerinud merele, ei oska politsei ka reageerida ega nende pärast muret tunda.

2.3 Ohutus merel algab ohtude ennetamisest

Lisaks patrullimisele ja väljakutsetele reageerimisele on vabatahtlikel merepäästjatel veel kolmaski oluline ülesanne, mille organiseerimiseks on viidud politsei ja piirivalveseadusesse sisse ka erinevad õiguslikud alused ja võimalused seda organiseerida läbi erievate mittetulundusühingute. Mereohutusealane ennetustöö on oluline ja vabatahtlikud merepäästjad on seda siiani teinud vastavalt kohalike omavalitsuste või isiklike kontaktide palvetele. Siinkohal aga näeb töö autor, et koordineeritult oleks võimalik kasutada ära kogu vabatahtliku merepääste ressursi ning kasutada seda rohkem politseile seatud eesmärgi täitmisel, mis vastavalt politsei merepäästelise ülesandele on just merel juhtuvate õnnetuste ennetamine ja sellest kogukonna ja ühiskonna teavitamine. Ennetustöö on kulukas ja seda just inimressursi kulukuse tõttu, kes oleksid suutelised ja oskaksid antud teemadel kodanikega suhelda, teaksid ja oskaksid lahti rääkida üksikasju ning oleksid ka ise reaalselt olukordi kogenud. Ise praktiliselt merepäästega ja sellega seotud väljakutsetega kokkupuutumine muudab ennetustööd tegeva isiku just kodanike jaoks usaldusväärseks ja tema poolt edastatava sõnumi üle mõeldakse tõsisemalt järele. Seega on just mereohutuse alaselts parimateks ennetustööd tegevates isikutest need samad kohalikud vabatahtlikud merepäästjad, kes teavad ja tunnevad kohalikku merd ning keda teatakse ja tuntakse ka seal kohalikus omavalitsuses. Siin on selge eelis sellel, et politsei ei peaks ise saatma ennetustööd tegema piirvalvelise tööga tegelevaid ametnikke või ennetusteenistuse ametnikke ja saab suunata politsei ametnike ressursi hoopis mujale, kus nende panus on vajalikum või tehtav töö efektiivsem.

3. NAABRIVALVE, KAASAMATA JA UNUSTATUD RESSURSS

Maailmas ilmselt kõige tuntum kogukonnakeskne vabatahtlik tegevus, mis on keskendunud just mingi kindla kogukonna või piirkonna turvalisuse tagamisele ning tõstmisele. Naabrivalve²², mis on erinevates riikides kas sama nimega (näiteks Inglismaa Neighborhood watch²³) või siis (Ameerika Ühendriikides Neighborhood Burglar watch²⁴) on oma tegevuses just sellist sorti vabatahtlikkuse esindajad, mis ei vaja selle edendamiseks või toimimiseks eriti palju täiendavaid ressursse või seda teostavate isikute jaoks eraldi eriväljaõpet. Samasuguse vabatahtlikkuse vormi võime leida ka Kanadast nimetuse all Block Watch²⁵. Naabrivalve on Eestis tegutsev juba aastast 2000 ning viimane naabrivalve sektor Põhja prefektuuri haldusalasse loodi 2013 aasta 25. veebruari kuus Viimsi vallas, mis näitab, et sedalaadi vabatahtlikkuse ja kogukonna turvalisusesse panustamine on endiselt kasvava tendentsiga tegevus. Naabrivalve on üks nendest vabatahtlikkuse vormidest, millesse tasuks politseil panustada oluliselt rohkem. Põhja prefektuuris on Naabrivalve sektorite kontaktid küll teada ja 2012. aastal kasutati naabrivalvet isegi koolialguse perioodil, kus välja pandi naabrivalve liikmed, turvamaks ülekäiguradasid, kuid üldiselt võib öelda, et Naabrivalve tõelist potentsiaali ei kasutata hetkel Eestis politsei või Põhja prefektuuri poolt kindlasti ära. Põhja prefektuuri haldusallas on Naabrivalvel, Harju maakonnas kaheksateist piirkonda, mis jaguneb 144 sektoriks ja Tallinna linnas kaheksa piirkonda, mis jaguneb 158 sektoriks. Keskmiselt on ühes sektoris ca. 16 majapidamist, kes on liitunud naabrivalvesektoriga. Lihtne arvutus näitab, et Põhja prefektuuri haldusallas on kokku 302 sektorit ja seega ca. 4800 majapidamist, kes on liitunud Naabrivalvega. Arvestades, et ühes majapidamises on rohkem kui üks inimene võime julgelt pidada Naabrivalve olemasolevaks ressursiks ligi kümme tuhat kodanikku, kes on huvitatud enda kodukoha ja kogukonna turvalisusest ning kelle puhul oleks reaalne võimalus nende kaasamine politsei tegevustesse või koostöösse politseiga.

²² <http://www.naabrivalve.ee/> - MTÜ Eesti Naabrivalve

²³ <http://www.neighbourhoodwatch.net/> - naabrivalve Inglismaal

²⁴ <http://www.homesecurityteam.com/ADT-Home-Security-Blog/home-security-tips.html> - Naabrivalve Ameerikas

²⁵ <http://vancouver.ca/police/community-policing/block-watch/index.html> - Kanada naabrivalve laadne vabatahtlikus

3.1 Naabrivalve silmad tänaval

Naabrivalvest Ameerikas „Neighborhood Watch“ kasutamisest ja kasutegurit kui politsei infoallikad „eyes and ears“ kohaliku politsei jaoks võime lugeda srg. Stephen Wortoni²⁶ uurimistööst, mille ta viis läbi Ida-Michigani Ülikooli Politsei juhtkonna koolis. Laiast maailmast võime tuua näiteid Neighborhood Burgler watch ja City Watch ühenduste näol, kes enda olemuselt on ju samasugused organisatsioonid või ühendused nagu seda on meil Naabrivalve. Eelmainitud hea näitena välja toodud ühendustes käib väga tihe koostöö politseiga ning seda üsna operatiivsel tasandil. Mõlemad eelmainitud edukad versioonid sellest vabatahtlikust tegevusest panevad välja enda tegevuspiirkondadesse patrulle, mille ülesandeks ei ole midagi muud kui lihtsalt ringi liikumine enda piirkonnas ja tähelepanekute kirja panemine või siis seaduserikkumisest politseile teavitamine, ehk siis on nad justkui politsei silmad meie tänaval. Sellisena on enda vabatahtlikust kirjeldanud ka Kanada Vankuuveri politsei, kus nemad kutsuvad seda „Citizen crime Watch“²⁷ nimetusega, mis eesti keelde tõlgituna kõlaks „Linnakodanike õigusrikkujate valve“. Nad ei sekku, nad ei pea kedagi kinni ega käitu mingilgi moel erinevalt tavalisest tsiviilisikust, kes jalutab mööda tänavat või sõidab enda sõiduvahendiga enda kodukohas. Ega nad enda ühenduse tegevuses olles ju suurt midagi muud ei olegi kui tsiviilisikud, sest Naabrivalvel ei ole ei seadusega ega ka ühegi muu õigusaktiga kehtestatud avaliku korra kaitse üleannet ning nad on küll enda kogukonna turvalisuse edendajad, kuid mitte korrakaitse ega riigivõimu esindajad. Naabrivalve patrullina või tsiviilisikuna ei kao kuskile iga kodaniku õigus²⁸, kuriteos kahtlustatav või kuriteo toime pannud isikut kinni pidada ja üle anda politseile. Kuid antud juhul on see mõeldav ainult juhul kui ollakse kindlad enda ohutuses.

Sellist laadi vabatahtliku tegevust oleks kindlasti vaja üldise turvalisuse tõstmiseks, sest iga õigusrikkuja jaoks on takistavaks teguriks hirm või kartus, et enda seadust rikkuva tegevusega võib ta kellelegi vahele jääda. Teadmine, et antud piirkonnas on suurem risk enda tegude eest karistatud saada on üheks kuritegevust pärssivaks teguriks. Varasemal ajal nimetati neid vene miilitsas ekslikult koputajateks, kuid tänapäeva mõistes on oluliselt

²⁶ „[Volunteer in police work](#)“ – Stephen Worton 2003.a uurimus vabatahtlike kaasamisest. Ida-Michigani ülikoolis

²⁷ <http://vancouver.ca/police/community-policing/citizens-crime-watch.html> - Kanada Vankuuveri politsei vabatahtlike linnakodanike patrull

²⁸ Eesti Vabariigi Põhiseadus §20 p3 – vabaduse võib võtta kuriteo või haldusõiguserikkumise ärahoidmiseks, sellises õiguserikkumises põhjendatult kahtlustatava toimetamiseks pädeva riigiorгани ette või tema pakkumineku vältimiseks;

täitmata kohusetundlike kodanike roll, kes edastavad võimalikku infot piirkondlikule politseinikule, kelle ülesandeks ei oleks muud kui antud infot filtreerida ja sellest olulisem politsei andmebaasidesse infona sisestada. Naabrivalvel oleks siinkohal oluline roll, ka politsei jaoks prioriteetse teema nagu koduvägivald avastamisel ja kaardistamisel, kus naabrid on ju üldjuhul need, kes kuulevad ja näevad kõige paremini, mis nende ümber toimub. Sellisel juhul oleks oluline vabatahtlike kaasamine just perevägivalla vastases võitluses ning kindlasti ka ennetamises, mille suunas MTÜ Eesti Naabrivalve koos Politsei- ja Piirivalveametiga ka esimesi samme teinud on, tehes ennetustööd lähisuhtevägivallast ja selle märkamisest.

3.2 Naabrivalve ennetav teavitustöö

Ennetuslik ülesanne Naabrivalve puhul on politsei mõistes väga laiahaardeline ja tugevalt alarakendatud võimalus viia kogukondadeni teadmised piirkondade turvalisemaks muutmiseks ning just ennekõike näiteks sissemurdumise ja varguste ennetamiseks. Politsei on teinud küll sellekohaseid üleskutsesid ja kampaaniaid, kuid selleks, et antud sihtgrupp hakkaks mõtlema selleks vajalikul suunal ning viiks ellu ka selleks vajalikke muudatusi enda kodudes või kontorites. Selleks ei piisa mõnest plakatist ja ilusast teleklipist vaid jõuda tuleb üldisele kogukonna arusaamisele turvalisusest ning läbi erinevate ennetustegevuste ja pideva kogukonna teadlikkuse tõstmise ja arendamise, muutes piirkond õigusrikkujate jaoks ebaseadmisvõimeliseks. Siinkohal peaks antud ennetustegevusse kaasama muidugi kõik kohalikud kogukonnad ja seal paiknevad ühendused või seltsid, mitte ainult Naabrivalve piirkonnad. Andes ennetavat infot läbi naabrivalve piirkondade või külaseltside, on võimalik potentsiaalseid õigusrikkumisi ära hoida just tänu sellele, et kodu- ja varaomanikud on teadlikumad ning teevad kõik endast oleneva, et õigusrikkumist toime panna ei saaks. Kui politseil on teada, et kuskil tegutsevad jalgrattavargad või, et viimasel ajal on sagenenud keldritest või kuuridest kodutehnika vargused, peaks sedalaadi ennetava ja hoiatava info välja saatma ka vabatahtlike liitvaid ühendusi pidi, sest sealt jõuavad need väga efektiivselt kogukonnani. Sedalaadi tegevust ei ole Põhja prefektuuris laialdasel või suuremahulisel määral tehtud, mis ei ole siiani andnud ka võimalust selle tegevuse efektiivsust või viljakust näidata.

4. KASUTAMATA TÄIENDAVID VÕIMALUSED

4.1 Oma eriala professionaalid

Põhja prefektuuril on abipolitseinike seas kommunikatsiooniga tegelevaid isikuid, kelle igapäevaseks ülesandeks on meedia ja pressiga suhtlemine. Järjekordselt on võimalus rakendada erialase oskusega ekspertide kogemusi ja võimalust viia läbi meediaga suhtlemise koolitusi abipolitseinikele ja ka ametnikele. Mis aga olulisem, vabatahtliku panusena ei pea see inimene minema tänavale, avalikku korda tagama või füüsiliselt politseiametnike asemel tühja kohta täitma, kui ta seda ei soovi vaid võiks enda panuse anda hoopis just politsei tegevuste ja tegutsemiste kohta info välja kommunikeerimises. Esmajärjekorras siis kindlasti näiteks just politsei vabatahtlikkuse teemalisi artikleid, teadaandeid, pressiteateid koostades või ka võimalusel lausa meediaga kontakte ja kohtumisi kokku leppides. Oluline on just, kes ja kuidas ning kui palju mingit tegevust või teematikat välja kommunikeerib ning praegusel hetkel on Põhja prefektuuri kommunikatsiooni inimesed üle koormatud keskse meediaga suhtlemisel ning neile ei jätku enam aega ega võimekust hakata eraldi tootma vabatahtlikkuse kohta materjali. Teine võimalus oleks kasutada vabatahtlike kriisikommunikatsioonis või suursündmuste puhul, kui küsimuste tulv või meedia huvi on suur. Miks ka mitte luua vabatahtlikest või siis konkreetselt abipolitseinikest ka virtuaalsete abipolitseinike üksus või netiabipolitseinik nii nagu on seda netikonstaablid ja võtame kasvõi paralleeli riigikaitsest vabatahtlike organisatsioonist kaitseliit, kus on loodud ju vabatahtlike küberkaitseüksus. Ka siinkohal on võimalik täiendavalt vabatahtlike kaasata ning ennekõik just nende abipolitseinike panust, kes orienteeruvad hästi internetis ja sotsiaalvõrgustikes või omavad väga head ülevaadet internetis toimuvast. Sarnase näite võima tuua Inglismaalt, kus on loodud üle riigiline küberkuritegude vastane üksus²⁹ ja sinna otsitakse vabatahtlike, kes oskaksid ja sooviksid kübermaailmas tegutseda. Põhja prefektuuris on teenistusrelvad ka abipolitseinikel. Tihti on probleem suvisel ajal kui on puhkused ja oleks vaja läbi viia tulirelva koolitusi või tulirelva eksameid ja Põhja prefektuuris on olemas abipolitseinikud, kes omavad lausa rahvusvahelisi laskespordi kohtunike ja instruktorite litsentse või kvalifikatsioone, töö autor näeb antud juhul täiesti rakendatavat ressursi, kes saaks aidata

²⁹ <http://www.theinformationdaily.com/2012/11/02/cyber-volunteers-needed-to-help-the-police> - vabatahtlike otsimine inglismaa küberkuritegude vastasesse üksusesse.

politseil läbi viia lubadetalituse igapäevast tööd. Sellisel vabatahtliku leidmiseks ei ole vaja läbi viia pikka ja kulukat koolitust nagu see on abipolitseiniku puhul, sest eelduseks olevad pädevused on inimestel omandatud juba mujal ning politsei rakendaks nende oskusi. Meil on palju inimesi, kes kuuluvad laskespordi klubidesse, jahiseltsidesse, kaitseliitu jne., organisatsioonid ja tegevused, kus relva tundmine ja instruktori või kohtuniku paberid on ühel või teisel liikmel olemas. Politsei ülesandeks on need isikud sealt endale vabatahtlikuks värvata. Lisaks on võimalus värvata isikuid, kelle eriala on kasutatav mitte just igapäevases politseitöös, olgu sees siis näiteks ürituste korraldamine või pidulike ürituste läbi viimine. Põhja prefektuur on paaril korral sellist võimalust kasutanud enda abipolitseinike seasolevate meelelahutajate abiga, kuid see on olnud pigem siiski juhuslik, mitte planeeritud vabatahtlikkuse kasutamine nagu seda on näiteks Austraalias³⁰, kus on spetsiaalselt ürituste protokollid ohvitserid.

4.2 Hea praktika näited maailmast

Paljudes maailma erinevates riikides on vabatahtlike igapäevane kasutamine politsei või riigi asutuste juures palju tavaprasem. Paljudes riikides on just tänu vabatahtlikkusele suudetud tõsta politseitöö efektiivsust ning hoida kokku politsei jaoks vajalikke ressursse, olgu need siis kas rahalised või isikulised. Töö edasises osas toob töö autor välja hea praktika näiteid erinevatest riikidest, mis autori arvates võiksid olla ka Eestis kasutatavad.

Vabatahtlikud videovalves

Lisaks abipolitseinikele, vabatahtlikele merepäästjatele või Naabrivalvele on Põhja prefektuuris kasutamata mitmed vabatahtlikkuse võimalused. Põhja prefektuuril on praktikas läbi proovitud ja efektiivsust tõestanud videokaamerate taristu üle terve Tallinna südalinna. Antud videokaameratest tuleb videopilt Põhja prefektuuri juhtimiskeskusesse, kus seda reaalselt vaadatakse ja vajadusel salvestatakse. Antud videopilti on võimalik ümber suunata ka strateegilise juhtimise staapi, kus videopilt annab võimaluse omada reaalselt ülevaadet välitingimustes toimuvaga ning hõlbustab juhtimisotsuste tegemise. Ennekõike on aga antud videosüsteem mõeldud igapäevaseks abivahendiks, süütegude

³⁰ http://www.police.nsw.gov.au/can_you_help_us/volunteers_in_policing - Austraalias politseis kasutatavad vabatahtlikud

ennetamiseks ja õigusrikkujate välja selgitamiseks ja vajadusel ka tabamiseks. Praeguse majandusliku olukorra ja riigieelarve jaotuste puhul on aga just nende videokaamerate tulevaste video jälgijatest puudus. Juhtimiskeskuses töötavate isikute arv on vähenenud ning üldiselt suure töömahuga juhtimiskeskuse operaatoritel ei jätku aega ega võimalust nende keskusesse laekuva pildi jälgimiseks. Antud olukorda annaks lahendada vabatahtlike kaasamisega juhtimiskeskusesse, kelle ülesandeks oleks reaalses kaamerapildi jälgimine ja sealt nähtuvate ja reageerimist vajavate sündmuste edastamisest korrapidajale. Samalaadse projekti on läbi teinud ka Inglismaal asuv Dorseti krahvkond³¹, kus politsei koostöös kohaliku omavalitsusega otsis vabatahtlike isikuid, kes aitaksid jälgida linnaänavatel asuvatest kaameratest tulevad videopilti. Kaamerad olid paigaldatud linna süttegede ennetamiseks, süttegede ja nende toime panijate märkamiseks ja sekkumiseks. Antud projekti puhul koolitati vabatahtlikud välja professionaalide poolt, et nad oskaksid läbi kaamerate keskenduda õigetele võimalikele õigusrikkumise ilmingutele. Vabatahtlikega sõlmiti konfidentsiaalsuse leping ning nad aitasid mehitada valvekaamerate kontrollruumi nelja tunni vahetustega. Antud tegevus andis Dorseti politseile võimaluse rakendada koolitatud politsei ressursi mujale ning samas ei kannatanud sellise ressurside ümberpaigutamise all valvekaamerate kasutamise efektiivsus. Sarnase projekti võime leida ka Cincinnati politsei osakonna vabatahtlike tegevuste nimekirjast.³² Põhja prefektuuril on olemas kaamerad, ruumid ja ka kogu videopilti salvestav süsteem, ainukesena on puudu inimesed, kes neid kaameraid opereeriks. Töö autor leiab, et antud juhul on kasutamata jäetud oluline vabatahtlikkuse valdkond, kuna antud tegevuse jaoks ei ole vaja isegi kulukat ja suuremahulist väljaõpet nagu seda on abipolitseinikel.

Vabatahtlik piirivalve ja virtuaalne piir

Politsei tegevuse alla kuulub alates 2010 aastast ka kõik varasemalt ainult piirivalve pärusmaaks olnud piiri turvalisusega seotud ülesanded. Üheks selliseks ülesandeks on videokaameratega piiri valvamine. Antud ülesande juures on hea praktikana ette näidata piirivalve juures tegutsevad vabatahtlikud näiteks Texase piirivalve juures³³, kus vabatahtlikud moodustavad eraldiseisvaid gruppe, kes ise oma vabast ajast ja enda ressursidega korraldavad patrulle ja vahtkondi, kelle ülesandeks on piirivalve patrullidele teavitamine kui märgatakse illegaalset piiriületust. Lisaks reaalsele patrullitegevusele on

³¹ [Daily Mail Online 22:32 GMT, 24 July 2008](http://www.dailymail.co.uk/news/020724/dm-020724-wanted-nosey-parkers-to-monitor-police-cctv-cameras.html) – Wanted: Nosey parkers to monitor police CCTV cameras.

³² http://www.policevolunteers.org/programs/index.cfm?fa=dis_pro_detail&id=569 – ülevaade Cincinnati politseiosakonna vabatahtlike tegevustest.

³³ <http://www.texasbordervolunteers.org/home.php> - vabatahtlikud piirivalve juures

need vabatahtlikud kaasatud ka piiriületuse ennetustegevusse, koostamaks ja kogumaks võimalikke koolitus- ja ennetusmaterjale kogukonna ja avalikkuse jaoks ning viivad läbi informatiivseid üritusi kogukonna ja rahvastiku informeerimiseks. Samasse valdkonda võiks välja tuua Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko piiri valvavad vabatahtlikud, mida teatakse ka kui „MinuteMan Project³⁴“ nime all, kus vabatahtlikud panustavad piirivalve kaamerate jälgimisse. Antud projekti raames ei olnud vabatahtlikel isegi vajadust minna piirivalve juurde kohale või reaalselt omada mingit väljaõpet vaid kogu virtuaalne piirivalvamine käis läbi interneti ja avatud veebikaamerate kaudu, mida iga eneseteadlik ja kohusetundlik kodanik sai jälgida ja vaadata ning siis võimalikust rikkumisest teavitada. Põhja prefektuuri piirivalvebürool on olemas virtuaalsed piirivalveseadmed, mida hetkel jälgivad ja valvavad piirivalvuritest ametnikud, kelle ressursid on aga kahjuks piiratud ning, kes ei jõua nii palju videovoogusid korraga jälgida, kui seda oleks võimalik teha vabatahtlikega.

Vabatahtlikud kaplanid

Välitööd tegevate politseiametnike töös tuleb varem või hiljem ette olukord, kus nad peavad kokku puutuma traagilise õnnetuse või surmaga. Olenevalt ametikohast ka hukkunu omastele surmateate toimetama. Antud tegevus ei ole vaimselt ja psüühiliselt kerge ei politseiametnikele ega ka omastele. Ameerika Ühendriikides on „Volunteers In Police Service“ (edaspidi VIPS)³⁵ programmis võetud kasutusele ka vabatahtlikud politsei³⁶ kaplanid, kelle ülesanded on üsna varieeruvad. Politsei abistamise või politsei toetamise poolest on vabatahtlikud kaplanid olemas politseiametnikele, juhul kui nad on kokku puutunud šokeeriva sündmusega või lausa olnud tulevahtuses. Teise poolena on vabatahtlikud kaplanid politseil abis omastele surma teadete edastamisel. Neil on selleks üldjuhul parem ettevalmistus ning ka rohkem kogemusi. Samas on vabatahtlikud kaplanid ka koheselt politsei poolt suunatud hukkunud omakside abistama või moraalselt ja psühholoogiliselt toetama, mis täidab ka kriisiabi rolli. Vabatahtlikud kaplanid on politseil kättesaadavad kakskümmend neli tundi ööpäevas. Töö autor leiab, et vabatahtliku kaplani kasutamine oleks Põhja prefektuuri tingimustes võimalik ning antud vabatahtliku tegevust võiks kasutada.

³⁴ [The Society Pages 24.03.2009](#), - Artikkel „The minuteman“ projekti kohta

³⁵ <http://www.policevolunteers.org/> - Ameerika ühendriikide vabatahtlikud politseis ühenduse koduleht

³⁶ <http://www.policevolunteers.org/pdf/Chaplains1.pdf> - vabatahtlike kaplanite kirjeldus

Politseipensionärid või endised politseinikud vabatahtlikus tegevuses

Politsei on asutus ja eriala, milleks õpitakse pikalt ning, milles arenetakse koguaeg läbi töö ja kogemuste. Tihti võib tunduda, et ametist lahkunud kolleegide kogemustepagas on justkui raisku lastud. Siin saame rääkida politseiametnikest, kes on lahkunud politsei töölt omal soovil ja asunud leiba teenima mõnel teisel erialal või siis politsei pensionäridest, kes on üldjuhul tegelikult alles teo ja mõtlemisvõimelised inimesed ning enamjaolt ka väga tahtmist ja hakkamist täis. Ameerika ühendriikides on näiteks Yavapai maakonna sheriffi³⁷ kontoris olemas vabatahtlike üksus, mis tegeleb pimedate või vanade lõpetamata kriminaalasjade lahendamise ja lahendamata tapmistega. Üksuse peamine sihtgrupp on lahendamata tapmistega või mõrvade juhtumid, lahendamata kahtlaste surmade juhtumid ja kadunud isikute juhtumid. Antud üksuses ei ole muidugi ainult endised politseinikud vaid ka ülikooli tudengid ja pensionile läinud erialaeksperdid. Antud grupp aitab kokku viia kadunud isikute ja tundmatute surnukehasid erinevatest juhtumitest. Lisaks on vabatahtlike vedada ka sotsiaalmeedia kadunud isikute kohta, kus isikuandmete avalikustamise jaoks saadakse nõusolek kadunud inimeste sugulastelt.

Eelnevalt mainitud VIPS ühenduse raames kasutatakse pensionäre programmi nimetuse all „The Retired Senior Volunteer Police“³⁸ (edaspidi RSVP), kus lisaks nii öelda jahtunud asjadega „cold case fingerprinting“ tegelevad pensionärid ja endised politseinikud veel ennetustööga, mis on suunatud lastele. Täpsemalt viiakse siis läbi ennetusloengud, mis keskenduvad ohtudele laste suhtlemisel võõraste isikute „Danger from stranger“ nimetuse all. Sama tegevusega käsikäes käib ka „child identification fingerprint“³⁹ tegevus, mille raames endised politseinikud ja ametnikud, kes omavad oskusi ja kogemusi kadunud isikute otsimises, peavad loenguid lapsevanematele, kuidas tuleb käituda lapse kadumise korral ja mida meeles pidada ning milliseid andmeid on politseil vaja. Antud tegevuses on lastevanematel võimalik lasta vabatahtlikel võtta enda laste sõrmejäljed ja lasta teha korralikud politseile sobilikud fotod, mida ei kanta küll kuskile andmebaasi vaid, mis antakse lastevanematele, et nad saavad need vajadusel politseile edastada kui nende laps on kadunud. Eestis ei ole laste kadumine küll nii massiline probleem, kuid see ei tähenda, et me ei peaks või võiks olla selleks valmis, seda enam, et antud tegevus viiakse ellu

³⁷ http://www.ycsoaz.gov/?page_id=2769 – Yavapai sheriffi koduleht, kus kirjeldatakse vabatahtlike ja politsei pensionäride kaasamist.

³⁸ <http://www.policevolunteers.org/pdf/RSVP.pdf> - politseipensionäride ja pensionäride kasutamine politsei vabatahtlikena.

³⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Masonic_Child_Identification_Programs - laste identifitseerimiseks vajalike pakettide koostamise programmi kirjeldus.

vabatahtlike poolt, mis tähendab politsei jaoks väheseid kulusi, kuid suurt kasutegurit kogukonna suhtumises politseisse.

Lisaks kõigele muule võiksid endised politseinikud olla just need politsei sõnumi edasi viijad enda naabruskonnas võikorterühistus, kus levitada politsei poolseid teavitusi ohtude ennetamiseks. Või olgu nad siis kasvõi nendeks kontaktisikuteks, kes vastutavad selle eest, et korterelamu stendil oleks üleval päevakohane politsei info või ennetavad plakatid.

Eesti politseist on alates selle taasloomisest kuni 2013 aasta aprilli kuu lõpuni pensionile läinud 1391 politseiniku. Nende isikute puhul on tegemist endiste ametnikega, kes enda vanuse (50+ eluaastat) poolest on täiesti töövõimelised ja suutelised panustama vabatahtlikuna politsei häälekandjana. Järgmise 10 aasta jooksul on enda vanuse ja täitunud staaži tõttu võimaluspensionile minna 1509 ametnikul ning piirvanuse täitumise tõttu on nendest 844 ametniku puhul vältimatu nende ametist vabastamine ja pensionile saatmine. Välja toodud arvud räägivad küll terve eesti ametnikest, kuid arvestades ametnike jaotust prefektuuride vahel on Põhja prefektuuril selles ca. 380 ametniku osa. See tähendab vähemalt 380 hästi koolitatud ja pikaajaliste kogemustega võimalikku vabatahtlikku, keda peaks hakkama organisatsioon värbama juba enne kui antud isik pensionile suundub ning pärast pensionile minekut kindlasti hoidma tihedas kontaktis. Ainult läbi kontakti ja võimaliku politseipensionäride või veteranide klubide ja ühenduste on võimalik täiemahulisel seda potentsiaalset vabatahtlikkuse ressursi ära kasutada.

Kadunud isikute otsimine

Millal iganes on inimene läinud kaduma, on see siis laps, täisealine või pensionär, nende kadumise põhjus võib olla väga erinev. Mõni unustas koju helistada, teine aga hoopis jooksis ära, või on juhtunud mingi õnnetus ja vanematel inimestel võib lihtsalt kaduda orientatsiooni taju. Neid inimesi on lihtsam leida, kui kasutada selleks vabatahtlike. Ameerika politsei vabatahtlike⁴⁰ seas on vabatahtlike sihtgrupp, kes keskendubki konkreetselt kadunud isikute otsimisele või ka „The Child Abduction Responce Team“ (edaspidi CART⁴¹), kes keskendub kadunud või röövitud laste otsimisele, nende puhul on tegemist vabatahtlikega, kes on politsei poolt spetsiaalselt välja koolitatud kadunud laste

⁴⁰ http://www.policevolunteers.org/pdf/iacp_missingfinal_web.pdf - kadunud isikuid otsivad vabatahtlikud Ameerikas

⁴¹ <http://www.ncjtc.org/AmberAlert/Courses/Onsite/CARTandCert/Pages/default.aspx> - (CART programm) kadunud laste otsimisega tegelev meeskond, kuhu kuuluvad ka vabatahtlikud.

leidmisele. Eestis on küll olemas Vabatahtlik Reservpäästerühm⁴², kelle üheks võimalikuks tegevuseks on kadunud isikute otsimine ja, keda Põhja prefektuur on ka paaril korral suurematel maastikuotsingutel kasutanud, kuid nende aktiveerimine nõuab aega ja ka rahalisi ressursse. Teiseks on eelnimetatud vabatahtlik reservpäästerühm spetsialiseerunud maastikuotsingutele, otsimaks inimest metsast või suurelt maastikualalt. Põhja prefektuuril puuduvad aga sellist sorti vabatahtlikud nagu kirjeldatakse eelmainitud Ameerika ühendriikide programmis, kus kadunud või mitte koju ilmunud isikut asuvad otsima vabatahtlikud koheselt. Näiteks saades teate, et 8 aastane laps ei ole koolist koju jõudnud, asuvad teda otsima politseipatrullid enda teiste tööülesannete kõrvalt, ehk siis hoitakse lihtsalt silmad lahti. Ameerika näitena aitavad selleks koolitatud vabatahtlikud lapsevanematel kokku panna põhjalikku lapse identifitseerimiseks vajalikku andmete kogu (sobilikud pildid, korrektne isikukirjeldus koos välimuse ja riietega jne.), mida vajadusel saab kasutada, veel kaardistavad ja kontrollivad need vabatahtlikud kohtu poolt süüdi mõistetud pedofiilide ja seksuaalkurjategijate elukohtasid ning vahetavad elektroonilise jälgimise all olevate süüdimõistetute elektrooniliste seadmete patareisid, hoidmaks nende kadumise pildilt. Kui aga juhtub, et teavitatakse isiku või seda enam just lapse kadumisest, lülituvad need vabatahtlikud automaatselt otsingusse, käies võimalikus kadumiskohas või naabruskonnas ükselt uksele, küsitledes inimesi ja uurides, kas keegi on seda kadunud isikut viimati näinud ja kuskohas. Selline vabatahtlik tegevus võtaks töökoormust maha politseipatrullidelt, kelle ilmselt nahunii ei ole aega kadunud isikuid mööda tänavaid või parke otsida. Samas aitab see kiiremini leida kadunud isikuid, kes parimal juhul on lihtsalt unustanud koju helistada aga halvimal juhul on sattunud õnnetusse ja nende kiire leidmine võib otsustada nende elu ja surma küsimuse. Sellise vabatahtlikkuse kasutegurit kinnitab ka „Business and Economics Journal“⁴³ väljaandes avaldatud uurimistöö kus jõuti järeldusele, et vabatahtlike kaasamine aitab vabastada professionaalset ametnike koosseisu teistele olulisematele tööülesannetele.

Vabatahtlik tõlketeenus

Põhja prefektuuril kulub iga aastaselt arvestatav rahaline ressurss õigusaktide ja võõrkeelsete materjalide tõlkimise peale. Põhja prefektuuris on olemas tõlketeenust osutav tõlkide meeskond, kes saavad iga tõlketeenuse eest tasu. Inglismaal on politseis

⁴² <http://www.rpr.ee/> - Eesti vabatahtlik reservpäästerühm.

⁴³ Reducing the cost of crime through reserve police officers and volunteer citizen patrol (1. September 2010 Research in Business & Economics Journal) – James Larson, Victor Lewis, Kenneth D. Kay ja Chandrika Kelso uurimistöö (lk 6).

praktiseeritud vabatahtlike tõlkide⁴⁴ kasutamist, kelle ülesandeks on erinevate dokumentide tõlkimine, mis aitab politseil suhelda enda piirkonnas asuvate võõrkeelsete kogukondadega. Sarnaselt on kaasatud vabatahtlike tõlke ka Ameerika Ühendriikides, kus San Diego⁴⁵ politseis on vastav projekt. Antud vabatahtlikena annab kasutada tõlkidena töötavaid isikuid või inimesi, kes on litsentseeritud võõrkeeleoskusega. Ameerika ühendriikides on sarnast vabatahtlikku koostööd tehtud ka ülikoolidega, kus filoloogiatudengid teevad tõlketööd vabatahtlikena, saades läbi selle praktilisi kogemusi enda poolt õpitavas keeles. Põhja prefektuuris kulutati 2012. aastal palgaliste tõlkide palgafondiks 648000 eurot ja tõlketeenuste kulutati 87500 eurot. Tõlketeenuse all mõistetakse sisse ostetud tõlketeenust vähe levinud keelte all või teenust õigusaktide ja suuremahuliste materjalide tõlkimisel. Kokku kulutati aastas 735 500 eurot, mis teeb 53,8 korrakaitsepolitseiametniku palgafondi raha, kui arvestada keskmise brutopalgana 850 eurot kuus. Kindlasti ei ole võimalik kogu tõlketeenust välja vahetada vabatahtlike tõlkide peale, kuid võimalused on olemas kasvõi Tallinna Ülikooli näol, kus õpivad erinevad keelefiloloogid. Kindlasti on siin koht, kus annab kokku hoida politsei kulutusi, kui tõlkide ja tõlketeenuse peale kuluvast eelarvest suudetakse vabatahtlike näol kokku hoida kasvõi 2% raha, on see suurem summa kui kulub ühe politseiametniku aastaseks palgafondiks.

Vabatahtlikud fotograafid ja videooperaatorid

Ameerika vabatahtlike ühenduse (VIPS) liikmete hulgas on ka vabatahtlikud fotograafid. Nende vabatahtlike ülesandeks on pildistada politseis igapäevaseid tööülesandeid ja toota fotomaterjali kommunikatsiooni jaoks. Põhja prefektuuri näitel võib öelda, et puudu on nii inimressursist kui ka varustusest, et sellisel määral igapäevast tööd pildistada. Põhja prefektuuri vanempreesiesindaja Andres Sang nentis, et „*pigem on pahatihti puudus just inimestest, kes kaameraga opereeriksid, kaamera isegi leiaks*“, seega on täiesti mõeldav vabatahtlike fotograafide ja videooperaatorite kasutamine. Näiteks suurõppuste ajal, kus oleks vaja õppuste käigus tehtav ka videole salvestada, et antud tegevusi hiljem analüüsida. Vabakutselistel harrastajatel on kindlasti olemas juba varasemad kogemused ning varustus, millega oleks võimalik politsei tegemistesse panustada kui vabatahtlik. Ka suurematel politsei tseremooniatel või lausa spordivõistlustel võiks kasutada vabatahtlike fotograafe,

⁴⁴ <http://www.southyorks.police.uk/sites/default/files/Transcriber%20-%20role%20profile.pdf> – vabatahtlikud tõlgid Inglismaal.

⁴⁵ <http://www.popcenter.org/library/awards/goldstein/1998/98-66.pdf> - vabatahtlik tõlk San Diego politseis.

nii nagu neid planeeritakse kasutada Fairfaxi⁴⁶ ülemaailmsel politsei- ja tuletõrjajate kutsemeisterlikkuse võistlustel ning selle tarbeks otsitakse juba praegu vabatahtlike fotograafe ja videooperaatoreid.

Vabatahtlikud liikluspolitseis

Põhja prefektuuris kasutatakse liikluspolitsei juures väga väikesel määral abipolitseinike ja seda ka nii nimetatud puuduvate ametnike aukude täiteks. Samas on politsei jaoks üheks oluliseks küsimuseks liikluse ohtlike kohtade kaardistamine või ohuhinnangute koostamine. Sellise kaardistamise jaoks võiks kasutada vabatahtlike, mitte patrulle. Võrdluseks võime tuua ka Vancouveri politsei⁴⁷, kus vabatahtlikud on kaasatud liikluse rahustamisesse läbi mobiilsete kiirusemõõdikute paigutamise tiheda liiklusega tänavatele, mille ekraanilt on võimalik näha enda sõidukiirust. Sarnaseid tegevusi on kasutatud ka mujal, näiteks Kanadas, mille kohta võime lugeda „Agassiz-Harrison Observer“⁴⁸ väljaandest, kus kohalik politsei otsib vabatahtlike just kiiruse mõõtmiseks. Inglismaa näitel väljaandes „Evening Gazette“⁴⁹, kus otsitakse vabatahtlike just kiiruse ületamise programmi, mille eesmärk on kiiruseületamisi kaardistada ja enda nähtavaks tegemisega ka sõidukijuhte teavitada ja liiklust rahustada. Sellise tegevuse eesmärk on liikluse rahustamine ning ennetada sõidukiirusest tulenevaid õnnetusi. Inglismaal Cambridge maakonnas on kasutusel „Speedwatch“⁵⁰ projekt, kus vabatahtlikud jälgivad enda naabruskonnas kiirust ületavaid autosid ja kasutavad kiiruse mõõtureid, millel on ka kiirust näitav ekraan. Sõiduki registrijärgsele omanikule saadetakse kohalikust politseijaoskonnast meeldetuletus kiiruseületamise ohtlikkuse kohta ja selgitatakse, et kiiruse ületamine on kohalikule kogukonnale vastuvõetamatu. Või näiteks oleks liikluspolitsei töökoormuse puhul suureks abiks ka Chesterfieldi⁵¹ politsei juures tegutsev „*Motorist assistance team*“ vabatahtlike mootorsõiduki juhtide abistav üksus, kelle ülesandeks on patrullimine kohaliku omavalitsuse piires ja aidata sõidukijuhte, kelle sõidukid ei ole suutelised edasi liikuma või sõidukijuhtide abistamine avariisündmuskohtadel. Tihti ei ole politsei või

⁴⁶ Fairfaxi 2015 ülemaailmsel politsei- ja tuletõrje võistlused – vabatahtlike fotograafide otsimise kuulutus.

⁴⁷ <http://vancouver.ca/police/organization/operations/traffic/vancouver-speedwatch.html> - liikluse vabatahtlikud Vancouveris.

⁴⁸ Agassiz-Harrison Observer (British Columbia, Canada), January 26, 2005 News, p. 0005 1pp – kohalik politsei otsib vabatahtlike kiirusemõõtjaid.

⁴⁹ Evening Gazette (Middlesbrough, England), February 9, 2013 News 01, p. 21 2pp – otsitakse vabatahtlike kiiruseületamise programmi.

⁵⁰ <http://www.cambs.police.uk/roadsafety/speedwatch/> - Cambridge maakonnas liikluse vabatahtlikud.

⁵¹ <http://www.chesterfield.gov/police.aspx?id=2512> – Vabatahtlikud mootorsõidukijuhte abistav üksus.

avariigrupi sekkumine vajalik, kui selleks pädev isik sõidukijuhtidele kohapeal liikluseeskirja lahti seletab vastavalt liiklusoludele ning selgitab mõlemale osapoolle arusaadavalt, mis või kes liiklusõnnetuse põhjustas. Sama üksus aitab pärast täita ka vajalikke kindlustuse pabereid. Antud vabatahtlikud aitavad ka liiklust korraldada või ümber suunata suurematel avarii sündmuskohtadel.

Vabatahtlikud linna korraldajana

Kui antud töös varasemalt kirjeldatud vabatahtlike ühendus Naabrivalve ja sarnaselt sellele paralleelsele tõmmatud Neighbourhood Watch või Neighborhood Burglar watch koosnevad eranditult eraisikutest või siis isikutest, kes on koondunud seoses enda kodukoha turvalisusega. Võiks välja tuua huvitava näitena veel Kanada linna New Westminister, kus on edukalt käivitatud programm „City Watch⁵²“, milles osalevad just linna ametkondades või linna erinevates asutustes töötavad isikud. Üldisemalt võiks neid kokku võtta kui kohaliku omavalitsuse ja riigi töötajad, kes enda igapäevaseid tööülesandeid täites liiguvad palju ringi või omavad ülevaadet enda ümber toimuvast. Selle sama igapäevase tegevuse käigus ongi nende ülesandeks hoida enda silmad ja kõrvad lahti ning kahtlast tegevust märgates informeerida politsei.

Antud lahenduse puhul on läbi erinevate KOV asutuste ning seal töötavate isikute võimalik tõsta üldist turvalisust ning viia teadmine inimesteni, et neid märgatakse ka siis kui politseid ei ole vahetus läheduses.

⁵² http://www.newwestcity.ca/residents/public_safety/emergency_preparedness/city_watch.php - „city watch“ programmi kirjeldus New Westminister linna kodulehel.

5. PÕHJA PREFEKTUURI VABATAHTLIKE KAASAMISE JA VÄLISMAISTE NÄIDETE VÕRDLEMISE TULEMUSED

Ankeetküsitluse tulemused ja järeldused

Ankeetküsitlusele (Lisa 1) saadi tagasiside 5 politseiametnikult, ühelt kodakontsus- ja migratsioonibüroo peaspetsialistilt ja ühelt kommunikatsioonibüroo vanempresiesindajalt. Nendest 1 on vanuses 20 – 29 eluaastat ja 6 on vanuses 30 – 39 eluaastat; vastanute seas oli 2 muu kõrgharidusega ja 5 politseilise kõrgharidusega; kõik politseiametnikud on lõpetanud Sisekaitseakadeemia. Kõikide küsitatud ametnike igapäevaseks tööülesandeks on Põhja prefektuuris oma kindla valdkonna juhtimine või koordineerimine ja vastavalt vajadusele valdkonna tegevuses muudatuste või muudatusettepanekute tegemine, mis tõttu on vabatahtlike kaasamine nende ametnike otsustuspädevuses. Küsitatud ametnikud töötavad PPA kommunikatsioonibüroos, Põhja prefektuuri kodakontsus- ja migratsioonibüroos, korrakaitsebüroo lubadetalituses, korrakaitsebüroo kriisireguleerimisteenistuses, korrakaitsebüroo juhtimiskeskuses, korrakaitsebüroo liiklusjärelvalve keskuses ja piirivalvebüroos.

Esimene küsimus selgitas välja, kas ametniku poolt juhitud või koordineeritud valdkonnas kaasatakse vabatahtlike ja milline on see vabatahtlikkuse vorm, mida antud valdkonnas kasutatakse. Vastuste põhjal saab teha järelduse, et enamus valdkondades ei kasutata vabatahtlike. Ankeetküsitluse küsimuse tulemusena saab teha järelduse, et küsitatud valdkondadest kaasavad vabatahtlike enda tegevusse ainult liiklusjärelvalvekeskus, kriisireguleerimisteenistus ja piirivalvebüroo.

Küsimus nr 2, et juhul kui vastaja töövaldkonnas ei kaasata vabatahtlike, mis on need põhjused, miks antud valdkonnas ei ole vabatahtlike kaasatud? Vastuste põhjal saab järeldada, et peamiseks põhjuseks on varasema praktika puudumine või vähene teadlikus vabatahtlike kaasamise võimalusest. Põhjuseks toodi ka vabatahtlike kaasamise ettepaneku puudumist, mis näitab, et valdkonda juhtivad või koordineerivad ametnikud ei ka ise vabatahtlike kaasamise võimalusi kaalunud.

Küsimus nr 3 selgitas välja, kas valdkonda juhtivad või koordineerivad ametnikud näevad enda töövaldkonnas vabatahtlike kaasamise võimalust ja millises rollis? Korrakaitsebüroo juhtimiskeskuse juht, politseikapten Vahur Tamuri leidis, et: *“Abipolitseinike seas võib olla mingeid oma ala proffe kes võivad enda teadmisi meile jagada – psühholoogiline valmisolek, arvutitega seonduv nende kasutamine ja erinevad tööks vajaminevad oskused – vilumused“.*

Põhja prefektuuri kodakontsus- ja migratsioonibüroo peaspetsialist, Diana Kitsing oli arvamusel, et: *„Vabatahtlike kasutamine meie valdkonnas tuleks kõne alla teenindustes näiteks saalitöötajana fotoboksi juures ja järjekorrasüsteemi juures juhendajana. Võiks veel kasutada tugitegevuses nt dokumentide kartoteeki ladujana. Menetlejatena ei näe mina, et neid saaks kasutada, kuna väljaõpe on päris pikk ja mahukas ning teadmisi on vaja ka pidevalt uuendada. Et kvalifikatsioon ei langeks on vaja ka pidevalt menetleda, vabatahtlikud aga tulevad siis kui nendel aega on ja tahtmist. Seega ei ole nende väljaõpetamine ja kasutamine otstarbekas. Migratsioonijärelevalves on ka sama teema. Valdakond on väga spetsiifiline ja ei ole otstarbekas inimesi selleks välja õpetada. Patrulle meil ei ole, kuhu vabatahtlike kaasata. Välitegevustes kaasata vabatahtlike, kellel ei ole PPVS-i mõistes mingeid õigusi ei ole ka meil vajadust.“*

Korrakaitsebüroo lubadetalituse juht, politseikapten Vambo Oolberg oli arvamusel, et vabatahtlikele leiaks kasutust: *„Tegelikult näen ja seda relvaeksamil eksamikomisjoni liikmetena, aga need peaks olema asjaga hästi kursis inimesed.“*

PPA kommunikatsioonibüroo vanem pressiesindaja Andres Sanga arvamus võimaliku vabatahtlike kaasamise kohta oli: *„kindlasti oleks rakendatav kommunikatsiooni ja meediaga suhtlemise oskustega vabatahtlike isikute kasutamine kriisisituatsioonides, kus kommunikatsiooni kasv on plahvatuslik“*

Küsimustele nr 4 ja nr 5 vastasid nende valdkondade esindajad, kus vabatahtlike üldiselt sarnaselt ning nende vastustest sai järeldada, et Liiklusjärelevalvekeskuses, kriisireguleerimisteenistuses ja piirivalvebüroos, küll kaasatakse vabatahtlike, kuid nende kaasamine on vähene ning väga väheste valikutega. Enamjaolt kasutatakse abipolitseinike patrullis või suuremate sündmuste julgestamiseks. Kriisireguleerimisteenistus tõi eraldi välja Eesti Punase risti, kes osaleb meie suurõppustel vastutegevuses ja/või rahvamassi imiteerivate näitlejatena. Põhja prefektuuri liiklusjärelevalve valdkonda koordineeriv vanemkorrakaitseametnik, vanemkomissar Tarmo Roosaar tõdes, et: *„vabatahtlike kasutusvaldkond võiks olla oluliselt suurem, hetkel kasutame neid ainult augu täiteks.“*

Suuremat rolli näen just liiklusalaseks ennetamiseks või politsei jaoks vajaliku info kogumisel ja analüüsimisel. Vabatahtlike võiks edukalt kasutada ohuhinnangu analüüsi jaoks ohtlike kohtade kaardistamisel ja jälgimisel. Kindlasti ei ole välistatud vabatahtlike kaasamine sõidukijuhtide hoiatamisesse hoiatamismenethuse läbi viimisel sarnaselt statsionaarsete kiiruskaameratega, kuna liiklusseadus annab meile võimaluse teostada kirjalikku hoiatamismenethust sõiduki omanike suhtes, võttes asitõendina fotot või videosalvestust siis võivad vabatahtlikud meie määratud kohtades ja vahenditega ka neid pilte ja videosalvestusi teha. See on ilmselt ainult kätte võtmiseküsimus ja saaks saata abipolitseinikud või vabatahtlikud tänavale tegema seda, milleks praegusel hetkel kasutame me ametnikke“.

Vastustest saame välja lugeda, et valdkonda juhtivate isikute arvates oleks vabatahtlike kaasamise kasutegur mõõdetav, Vambo Oolberg lubadetalitusest leidis, et vabatahtlike kaasamine oleks mõõdetav: „Kasutegur oleks mõõdetav ehk sellega, et vabatahtliku arvelt saab teenistuja oma põhitööga tegeleda.“

Ankeetküsitluse vastustest võime järeldada, et Põhja prefektuuri osades valdkondades ei kaasata vabatahtlike, kuigi seda valdkonda esindavad ametnikud seal vabatahtlike kaasamise võimalusi näevad. Ja need valdkonnad, kus hetkel vabatahtlike kaasatakse, ei tee seda piisaval määral ning jäetakse kasutamata palju täiendavaid võimalusi. Vabatahtlike kaasamise vähesus tuleneb vähesest teadlikkusest kaasamise võimaluste kohta ning ka vastutavate ametnike vähesest kontaktist vabatahtlikega või võimalike vabatahtlike kandidaatidega ja erinevate vabatahtlike värbamisstrateegia puudumine.

Välismaiste vabatahtlike hea praktika näidete analüüs ja järeldused

Töö autor on enda töö teoreetilises osas välja andnud ülevaate Põhja prefektuuris kaasatavate vabatahtlike kohta ning toonud võrdluseks kümme erinevat vabatahtlike kaasamise võimalust, mis on kasutusel teistes riikides ning mille kasutamist näeb töö autor võimalikuna ka Põhja prefektuuris.

Töö autor näeb, et juba olemasolevast vabatahtlike ressursist, kelleks on abipolitseinikud, ei kasutata ära potentsiaalseid võimalusi vaid kasutatakse neid pigem puuduvate ametnike

asendajana. Abipolitseinike võimalike kasutusalasid on kirjeldanud töö autor peatükis 5, eriala professionaalidena, kus enda igapäevase teadmiste või oskustega võiksid vabatahtliku panusena läbi viia politseile vajalikke koolitusi või konsultatsioone. Töö autori poolt välja toodud IT spetsialistid võiksid viia läbi konsultatsioone, psühholoogid ja kaplanid pakuvad psühholoogilist tuge.

Täiendava vabatahtliku võimalusena näeb töö autor õppinud fotograafe või videooperaatoreid, kes aitavad koostada fotomaterjale üritustest või sündmustest, mis vajaksid jäädvustamist ning õppinud kommunikatsioonispetsialistid võiksid seda välja kommunikeerida. Võõrkeelse kogukonnaga suhtlemisel kasutada vabatahtlikena elukutselisi tõlke või filolooge, kes on omandanud vastava eriala mõnes ülikoolis.

Arvestades, et töö autori poolt välja toodud teiste riikide vabatahtlike kaasamise näidetest suurem enamus ei vaja seadusest tulenevat spetsiifilist või suure mahulist väljaõpet, nagu seda hetkel on kehtestatud abipolitseinikele ja vabatahtlikele merepäästjatele. Võime järeldada, et antud vabatahtlikkuse vormide kaasamisel puuduvad politseil täiendavad kulutused vabatahtlike koolitamisel ning vaja on ainult välja töötada koordineeritud värbamisstrateegia. Tegemist vabatahtlikega, kes on juba spetsiifilise eriala esindajad nagu kaplanid, fotograafid, tõlgid või omavad vastavad kvalifikatsiooni nagu relva instruktorid ning toovad sellega pigem politsei süsteemi lisa väärtust. Politsei ülesanne on ainult need inimesed ülesse leida ja ära värvata.

Ekspertintervjuude tulemused ja järeldused

Ekspertintervjuu viidi läbi kahe Põhjaprefektuuri juhiga. Üheks intervjuueeritavaks oli Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo juht, politseikolonelleitnant Kristian Jaani ja teiseks Põhja prefektuuri prefekt, politseikolonelleitnant Elmar Vaher, kes intervjuu tegemise hetkel oli prefekti ametikohal viimaseid nädalaid ning kinnitati seejärel Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori ametikohale. Mõlemad juhid omavad politseilist kõrgharidust ja omandavad hetkel magistrakraadi, K. Jaani teeb seda Sisekaitseakadeemia Sisejulgeoleku instituudis ja E. Vaher Tallinna ülikooli õigusakadeemias.

Politseikolonelleitnant Kristian Jaani on Põhja prefektuuris korrakaitsebüroo juht ning tema juhtimisotsustest sõltuvad kõik korrakaitsepolitsei valdkonnas toimuvad muudatused, kaasa arvatud vabatahtlike kaasamise alased muudatused ja otsused.

Elmar Vaher, Põhja prefektuuri prefektina on olnud vabatahtlike kaasamisele avatud ning pigem lahendusi leidev ja motiveeriv kui seadusesse takerdov. Prefektina otsustab tema prefektuuris tehtavad strateegilised otsused, peadirektorina mõjutavad tema otsused terve organisatsiooni põhisuunad.

Nii E. Vaher kui ka K. Jaani nõustusid töö autori poolt läbi viidavas intervjuus, et Põhja prefektuuris ei kasutata piisavalt ära vabatahtlike kaasamise võimalusi. Ekspertintervjuudest võime järeldada, et vabatahtlikkuse kaasamise vajalikkusest on juhtkond teadlik, kuid pigem on organisatsioon ja lähiajaloos olnud negatiivsed sündmused olnud need põhjused, miks on loodud foon, kus sõna „vabatahtlik“ võrdub justkui automaatselt abipolitseinikuga.

Intervjueeritavad eksperdid nõustusid üldjuhul töö autori poolt välja toodud täiendavate vabatahtlike kaasamiste võimalustega ja pakkusid välja konkreetseid ettepanekuid vabatahtlike kaasamise tõhustamiseks. Üheks nendest oli Elmar Vaheri poolt välja pakutud politseipensionäride kaardistamine ja teise ettepanekuna võiks välja tuua Kristian Jaani ettepanek viia läbi informeerivad vestlused kõikide prefektuuri talituste juhtidega. Kristian Jaani näeb lubadetalituses ja Vambo oobergi poolt tunnistatud vabatahtliku kaasamise vajaduses reaalsel võimalust ja hindas seda: „*See lubadetalituse värk, see on ehe värk, sinna nagu niuhti võiks keegi minna, meil on olemas, ma arvan isegi abipolitseinike, kvalifikatsiooniga, piisavalt.*“. Büroojuhi heakskiidu leidis ka idee kaasata vabatahtlike video valvesse: „*Jah, muidugi ampluaa võiks kindlasti olla laiem ja mitte patrulli vaid just ära kasutada iga selle abipolitseiniku, mida ta tahab teha. Täpselt see videovalve käis sul esitlusest läbi, jumala õige, meil täna ei ole ju, kes videovalvet teeb, ei ole noh olemas.* (autori märged: žestikuleerides annab K. Jaani mõista, et probleemile on olemas lahendus vabatahtlikkuse näol)“

Naabrivalve ja eelnevalt autori poolt välja toodud paralleelide näol nagu City Watch või Cityzen Crime Patro puhul nõustub Elmar Vaher, et Naabrivalve on kasutamata ressurss, mille puhul politsei peaks asuma eestvedaja rolli. Elmar Vaher nentis, et: „*see on väga hea algatus, mida ei tohiks lasta käest.*“, Naabrivalvest rääkides tunnistas Kristjan Jaani, et: „*Siis on meil noh naabrivalve ka samasugune vabatahtlikkuse ilming. Mis on ka tegelikult*

võrreldes kümne aastase taguse ajaga ikka tõsiselt passiivseks jäänud. Võtta siin kümme aastat tagasi veelise jaoskonna juhina olnud siis ikka noh, praktiliselt ma julgen väita, et iga kvartal vähemalt paar naabrivalve lepingut kirjutasime alla. Ma ei usu, et täna neid nii tihti tuleb neid naabrivalve lepinguid.“

Ekspertintervjuudest võime järeldada, et nii E. Vaher kui ka K. Jaani nõustuvad töö autoriga, et Põhja prefektuuris ei kasutata piisavalt ära vabatahtlike kaasamise võimalusi. Põhja prefektuuri juhid on positiivselt meelestatud täiendavate vabatahtlike võimaluste kaasamisest ning avatud suhtumisega uutesse ideedesse. Samas ootavad intervjueeritud juhid rohkem just politsei poolset vabatahtlikkuse juhtimist, eest vedamist ja selle valdkonna koordineerimist.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli teha kindlaks, kas Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuris kasutatakse piisavalt ära võimalikku vabatahtlikkuse vorme ning vabatahtlike ressursi.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati uurimisküsimus: **Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuris on vabatahtlike kaasamine politsei tegevusse liiga kitsa valikuline ning kasutamata on jäetud palju erinevaid potentsiaalseid võimalusi, mille sarnaseid vabatahtlike kaasamise hea praktika näiteid saab tuua teiste riikide eeskujul, mis tõstaks politsei efektiivsust ja suutlikust ning aitab kokku hoida politsei ressursi. Töös püstitatud uurimisküsimus sai vastuse.**

Uurimuse läbiviimiseks ning uurimisküsimuse kontrollimiseks anti ülevaade Põhja prefektuuris hetkel kasutatavatest vabatahtlikkuse vormidest, toodi näiteid maailmas praktikas kasutusel olevatest täiendavatest vabatahtlikkuse vormidest ning viidi läbi küsitlus valdkonna juhtide või valdkonda koordineerivate ametnike seas ja tehti ekspertintervjuu Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo juhi ja prefektiga.

Läbi viidud välismaiste allikate analüüs võimaldas teha järeldusi, et on hulganisti selliseid vabatahtlikkuse vorme, mille rakendamiseks ei pea politsei tegema suuri täiendavaid kulutusi, kuid mis aitaksid tõsta politseitöö efektiivsust, kokku hoida politsei ressursi või vabastada ametnikke nende põhitööle.

Läbi viidud ankeetküsitlus võimaldas teha järeldusi, et Põhja prefektuuri erinevates valdkondades kas ei kaasata vabatahtlike üldse või tehakse see vähesel määral ja väga kitsa valdkonnaliselt. Ankeetküsitlusest saame teha ka järeldusi, et valdkondi juhtivate või koordineerivate ametnike arvates on nende valdkondades vabatahtlike või täiendavate vabatahtlike kaasamine võimalik.

Ekspertintervjuudest saame järeldada, et Põhja prefektuuri juhtkond on teadlik vabatahtlike kaasamise olulisusest ning on nõus töö autoriga, et hetkel kasutatavate vabatahtlike hulk ja valdkonnad ei ole piisavad ning selle parandamiseks peab politsei näitama ülesse initsiatiivi.

Olulisemaks ettepanekuks peab töö autor vajadust viia läbi uurimus, kas hetkel kehtivates õigusaktides esineb õiguslikke takistusi nende vabatahtlike kaasamiseks, kelle staatus ei ole seadusega sätestatud. Teise ettepanekuna peab töö autor oluliseks viia Põhja

prefektuuris läbi täiendav teavitustöö kõikide valdkonda juhtivate ja koordineerivate ametnike seas, tutvustamaks täiendavate vabatahtlike kaasamise võimalusi ja läbi selle kaardistada ka erinevate valdkondade võimalikke vabatahtlike vajadusi. Autor on arvamusel, et käesolevas töös välja toodud vabatahtlike saab kaasata kõikides prefektuurides ning seega võib tööd kasutada edaspidiseks vabatahtlike kaasamise alaste strateegiate väljatöötamisel informeeriva materjalina.

Töö autor pakub sisekaitseakadeemia jaoks lõputöö teemaks vabatahtlike tõlkide kaasamise riskide analüüsi ja õiguslike lahenduste leidmise. Teise lõputööna pakub töö autor välja uurimuse, kui paljud siseministeeriumi erinevate ametkondade vabatahtlikud ühtivad ning milline on suuremate sündmuste puhul tegelik vabatahtlike ressurss, mida riskitasutuse tõttu reaalset kasutada saaks. Ühe olulise lõputöö teemana pakub töö autor välja analüüsi, kas vabatahtlike kaasamiseks eraldatud ametnike arv on piisav siseministeeriumi ja politsei- ja piirivalveameti oodatud vabatahtlike kaasamise tulemuste saavutamiseks.

SUMMARY

The thesis is on 65 pages, in Estonian. Composing the thesis has been based on „Student paper formatting and composing directive“ 2012.

In the thesis it will be studied – and is also the main purpose of the thesis – whether the North prefecture of the Police and Border Guard Board uses enough of its volunteers resources or uses the possible variations of the volunteering staff as it has been practiced in other country's all over the world. Only volunteer involved with police, law enforcement or border guard work were involved in thesis. Based on the purpose of the research the following research question has been raised.

Theoretical research methodology has been used to prove the research question: analysis of volunteers used in North prefecture and volunteers in police possibilities. An interview was performed with police officers who coordinate certain fields in North prefecture.

The thesis concludes that the northern prefecture has insufficient use of volunteers and there are various volunteer activities, which could be put in use, following the good example of the other countries.

VIIDATUD ALLIKATE LOETLU

1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013012> - Politsei ja piirivalve seadus (29.04.2013)
2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122011058> – (APoIS) Abipolitseiniku seadus (29.04.2013)
3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011002> - (PS) Eesti Vabariigi Põhiseadus (29.04.2013)
4. <http://www.kodukaitse.ee/> - vabatahtliku organisatsiooni „Kodukaitse“ tutvustav leht. (29.04.2013)
5. <http://www.vomare.ee/et/> - Eesti vabatahtlik mere- ja järvepääste koduleht. (29.04.2013)
6. <https://www.politsei.ee/et/nouanded/liiklemine-merel-ja-piiriveekogudel/hadaabi-merel-ja-piiriveekogudel/index.dot> - Politsei koduleht (JRCC merepäästkeskuse tutvustus) (29.04.2013)
7. <http://87985.edicypages.com/mrcc> – vabatahtliku merepääste ühingu koduleht (JRCC tutvustus) (29.04.2013)
8. <http://marinerescueqld.org.au/> - vabatahtlik merepääste Austraalias (29.04.2013)
9. <http://www.meripelastus.fi/en/> - vabatahtlik merepääste Soomes (29.04.2013)
10. <http://www.naabrivalve.ee/?mid=5> - Eesti Naabrivalve koduleht (29.04.2013)
11. <http://www.neighbourhoodwatch.net/> - naabrivalve välismaal (29.04.2013)
12. <http://www.homesecurityteam.com/ADT-Home-Security-Blog/home-security-tips.html> - neighbourhood burglar watch tegevuse kirjeldus „Campus police“ juures. (29.04.2013)
13. <http://vancouver.ca/police/community-policing/block-watch/index.html> – Canada naabrivalve alternatiiv (29.04.2013)
14. <http://vancouver.ca/police/community-policing/citizens-crime-watch.html> - naabrivalve sarnaselt eraisikute patrullid, kes jälgivad ja annavad infot. (29.04.2013)
15. http://www.newwestcity.ca/residents/public_safety/emergency_preparedness/city_watch.php - „city watch“ , midagi naabrivalve sarnast, kuid mitte päris sama põhimõttega ühendus. (29.04.2013)

16. <http://www.theinformationdaily.com/2012/11/02/cyber-volunteers-needed-to-help-the-police> - küberkuritegude vastaseks võistluseks otsitakse IT spetsialistidest vabatahtlike. (29.04.2013)
17. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1038322/Wanted-Nosey-parkers-monitor-police-CCTV-cameras.html> - politsei koos KOViga otsis vabatahtlike jälgimaks linna videokaameraid Inglismaal (29.04.2013)
18. http://www.policevolunteers.org/programs/index.cfm?fa=dis_pro_detail&id=569 – ülevaatlik leht võimalikest vabatahtlike tegevusest Cincinnati politseis. (29.04.2013)
19. <http://www.texasbordervolunteers.org/home.php> - texase piirivalve vabatahtlikud.
20. <http://thesocietypages.org/socimages/2009/03/24/volunteer-virtual-border-guards/> - vabatahtlike virtuaalsete piirivalvurite tegevust kajastav artikkel „The Society Pages“ 24.03.2009, Lisa Wade, PhD (29.04.2013)
21. <http://www.policevolunteers.org/> - USA - Volunteers in police service (VIPS) – Ameerika ühendriikide politsei juures tegutsevate vabatahtlike tegevusi kirjeldav koduleht (29.04.2013)
22. <http://www.policevolunteers.org/pdf/Chaplains1.pdf> - vabatahtlikud kaplanid politseitöös (29.04.2013)
23. http://www.ycsoaz.gov/?page_id=2769 – politsei pensionäride kaasamine politseitegevusse vabatahtlikena (29.04.2013)
24. http://www.policevolunteers.org/pdf/iacp_missingfinal_web.pdf - kadunud isikute otsimisega tegelevad vabatahtlikud Ameerikas (29.04.2013)
25. <http://www.rpr.ee/> - Eesti Vabatahtlik Reservpäästerühm (29.04.2013)
26. <http://www.southyorks.police.uk/sites/default/files/Transcriber%20-%20role%20profile.pdf> – vabatahtlik tõlk inglismaa politseis (29.04.2013)
27. <http://www.popcenter.org/library/awards/goldstein/1998/98-66.pdf> - vabatahtlik tõlk San Diego politseis (29.04.2013)
28. <http://www.chesterfield.gov/police.aspx?id=2512> – Chesterfield motorist assistance team. (29.04.2013)
29. http://www.police.nsw.gov.au/can_you_help_us/volunteers_in_policing - näiteid austraalia politsei vabatahtlikest (29.04.2013)
30. <http://vancouver.ca/police/organization/operations/traffic/vancouver-speedwatch.html> - liikluse vabatahtlikud Vancouveris. (29.04.2013)

31. Agassiz-Harrison Observer (British Columbia, Canada), January 26, 2005 News, p. 0005 1pp – kohalik politsei otsib vabatahtlike kiirusmõõtmajaid (Ebsco andmebaas) (29.04.2013)
32. Evening Gazette (Middlesbrough, England), February 9, 2013 News 01, p. 21 2pp – otsitakse vabatahtlike kiiruseületamise programmi (Ebsco andmebaas) (29.04.2013)
33. <http://www.cambs.police.uk/roadsafety/speedwatch/> - liikluse vabatahtlikud Cambridgeshires (29.04.2013)
34. <http://www.aabri.com/manuscripts/09316.pdf> - Reducing the cost of crime through reserve police officers and volunteer citizen patrol (1. September 2010 Research in Business & Economics Journal) – James Larson, Victor Lewis, Kenneth D. Kay ja Chandrika Kelso uurimistöö (29.04.2013)
35. <http://fairfax2015.com/front-page-news-articles/431-help-wanted-volunteer-photographers-and-videographers> - üleskutse vabatahtlike fotograafide ja videooperaatorite leidmiseks. (29.04.2013)
36. [http://www.emich.edu/cerns/downloads/papers/PoliceStaff/Police%20Personnel%20\(e.g.,%20Selection,%20%20Promotion\)/Volunteers%20in%20Police%20Work.pdf](http://www.emich.edu/cerns/downloads/papers/PoliceStaff/Police%20Personnel%20(e.g.,%20Selection,%20%20Promotion)/Volunteers%20in%20Police%20Work.pdf) – Eastern Michigani Ülikooli Politsei juhtide kooli uurimistöö vabatahtlikest politsei töös (29.04.2013)
37. <http://www.policevolunteers.org/pdf/RSVP.pdf> - politsei- ja lihtsalt pensionärid politsei töös (29.04.2013)
38. http://en.wikipedia.org/wiki/Masonic_Child_Identification_Programs - kadunud laste infomaterjalide koostamise programm. (29.04.2013)
39. <http://www.ncjtc.org/AmberAlert/Courses/Onsite/CARTandCert/Pages/default.aspx> (CART) kadunud laste otsijad (29.04.2013)
40. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12979629> - Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad kuni aastani 2015 (29.04.2013)
41. <http://valitsus.ee/et/valitsus/tegevusprogramm> - Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011 - 2015 (29.04.2013)
42. SiM vabatahtlike kaasamise rakenduskava 2013 (kätte saadav siseministeeriumi ja PPA dokumendihaldussüsteemist „Delta“)
43. SiM KKPO töölaan 2013 (kätte saadav siseministeeriumi dokumendihaldussüsteemist „Delta“)

44. PPA vabatahtlike politseitegevusse kaasamise tegevuskava aastaks 2013 (kätte saadav PPA dokumendihaldussüsteemist „Delta“)
45. Põhja prefektuuri vabatahtlike kaasamine politseitegevusse tegevuskava aastaks 2013 (kätte saadav PPA dokumendihaldussüsteemist „Delta“)

Lisa 1. Valdkonna juhtidele või valdkonna koordineerijatele saadetud küsitlus

1. Kas sinu poolt juhitud valdkonnas kasutatakse vabatahtlike?

.....
.....

2. Kui „EI“ siis miks?

.....
.....

3. Kui ei kasutata, kas sa näed võimalust vabatahtlike kasutamiseks enda valdkonnas ja mis rollis?

.....
.....

4. Kui „Jah“ siis kus ja kas vabatahtlike panus on piisav või võiks olla tunduvalt suurem?

.....
.....

5. Kui sinu valdkonnas kasutatakse vabatahtlike, kas vabatahtlike kaasamisel on mõõdetav kasutegur?

.....
.....

Täna vastamast!

Harro Aitai
vabatahtlike koordineerija
korrakaitseteenistus
piirkondliku politseitöö talitus
korrakaitsebüroo
Põhja prefektuur
Politsei- ja piirivalveamet
612 4950; 74950
harro.aitai@politsei.ee

Lisa 2. Transkripteeritud ekspertintervjuu Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo juhi, politseikolonelleitnant Kristian Jaaniga

Harro Aitai: Et, esimene küsimus on. Millised on põhja prefektuuri vabatahtlike kaasamise põhi valdkonnad ja tegevusalad?

K. Jaani: Eks see põhivaldkond on ikka patrull meil. Patrulltegevuses on ma pakun üheksakümmend või isegi rohkem protsenti, abipolitseinikud rakendatud. Võiks olla suurem muidugi või noh, see amplituud võiks olla laiem. Sul enda esitluses oli vaata ka välja toodud tegelikult hästi palju neid võimalikke variante, kus nad võiksid olla. Ma muidugi mingis osas jään eriarvamusele, sul oli seal kriminaalmenetlus kuskil välja toodud, et millega nad nagu võiksid kokku puutuda. Et see arvatavasti läbi ei lähe. Noh sul oli seal, et endised krimkad võiksid seal midagi teha kriminaalmenetluse raames teha. See on selline, tuleb juristide käest küsida. Aga patrull on ju ja siis on meil mingisugusel vähesel määral on seda ennetust. Noh selles suhtes vähesel määral, et kui ikkagi üheksakümmend või üheksakümmend viis protsenti on patrulli siis see ennetuse osa jääb sinna väiksemaks.

Harro Aitai: Ok, aga mis valdkonnad meil on, ongi ainult abipolitseinikud? On rohkem ju?

K. Jaani: Aa, sa mõtled valdkondi, sa mõtled vabatahtlike üldse siis või?

Harro Aitai: Jah!

K. Jaani: Ahah, no siis me räägime siin täna veel kindlasti nendest punasest ristist eks ole, keda me päris palju ju kaasame või oleme kaasanud enda tegevustesse. Pole küll korrakaitse valdkond otseselt aga vabatahtlik merepääste ju praktiliselt teeb ära väga suure osa sellest merepääste teemast siin, mis meie rannikualal nagu toimub, on ju. Vähemasti eelmist aastat või eelmist navigatsiooniperioodi meelde tuletada siis mul jäi küll mulje, et nemad vaata, et rohkem reageerisid nendele sündmustele kui meie ise. No vahet ei ole, et ega see on ka nii kokku lepitud. Nii millest ma rääkisin, punasest ristist rääkisin, siis rääkisime sellest merevalve või vabatahtlikust merepäästest rääkisime, meil on need

vanavanemad olemas. Kellega võiks ka roll suurem olla, kui me ainult üks kord aastas võtame nendega ühendust kui me räägime nendest esimese septembri tegevustest. Siis on meil noh naabrivalve ka samasugune vabatahtlikkuse ilmind. Mis on ka tegelikult võrreldes kümne aastase taguse ajaga ikka tõsiselt passiivseks jäänud. Võtta siin kümme aastat tagasi veelise jaoskonna juhina olnud siis ikka noh, praktiliselt ma julgen väita, et iga kvartal vähemalt paar naabrivalve lepingut kirjutasime alla. Ma ei usu, et täna neid nii tihti tuleb neid naabrivalve lepinguid.

Harro Aitai: Veebruaris vist tuli kolm tükki Põhja prefektuuri.

K. Jaani: Nii, et ega palju meil siin neid nagu väga palju rohkem on? Vahepeal tahtsid ju siin võtta ja meiega teha asju noorteliikumine see mingisugune „Serve the City“. Küsimusekoht alati, diskuteerimise koht, kas me ise peaksime olema aktiivsed, arvatavasti jah. Me peaksime nagise olema ja kutsuma mingisugustele tegevustele, palju meil endal nagu jõudu selleks on, see on nagu ise asi.

Harro Aitai: Kas Põhja prefektuuris kasutatakse hetkel olemasolevat vabatahtlike ressursi piisavalt ära? Mis on sinu arvamus?

K. Jaani: Ei kasutata, kohe kindlasti mitte! Võiks rohkem kasutada, muidugi jõuame jällegi sinna, et kui palju meil nagu, et iga kasutamise peale kulub ju politsei ressursi, et see ei ole ju nii, et sa helistad neile ja nad lähevad välja midagi tegema. Sa pead alati mõtlema paralleelselt, et neil peab olema keegi ka politseiametnikest kaasas. No üldjuhul on sellised tegevused. Aga kindlasti me ei kasutapiisavalt ära, me ei kasuta kasvõi seda sama abipolitseinike piisavalt ära. Ma olen jätkuvalt seisukohal, et meil on see suhtumine täna abipolitseinikesse, et nad on augu täide. Aga sellest tuleb nagu üle saada, et abipolitseinik, ta ei ole meil patrulli aukude täitmiseks vaid ta ongi igapäevane ressurss, mida me peame nagu kaasama. Lihtsalt tule patrulli, täpselt nii nagu on politseiametnike graafik seinaga peal võiks tegelikult olla abikate graafik seinaga peal samamoodi. Tulevadki suliga päev patrulli tööd tegema. Lähevad jalutama kuskile aga noh, võib-olla ma teen liiga ja võib-olla on see vananenud aga meil ikkagi, me läheme aktiivseks siis kui meil on auk kuskil. Ja noh teised on ikkagi pigem siukesed tõesti sündmuse peale, kui punasest ristist räägime. Punase risti puhul on jah, noh, otsingutel. Võib-olla nad võiksid meid isegi

koolitada mingis valdkonnas, kuigi nad on seda ka juba, koolitusi nad on meile tegelikult läbi viinud.

Harro Aitai: kuidas sa suhtud sellesse, et mina kui töö autor tõin välja seda, et vabatahtlike puhul ja kui me räägime näiteks abipolitseinikest. Sina küll ütlesid, et nad võiksid tulla lihtsalt patrulli, mina väidan, et abipolitseinik ei ole ainult patrulli inimene ja sama moodi mitte ainult ennetuse inimene vaid me jätame kasutamata abipolitseinikest erialaeksperdid. Kes on IT mees, kes on mingi professor kuskil, võiks tulla mingit koolitust teha?

K. Jaani: Jah absoluutselt nõus. Selles suhtes ma olen ka nagu prillidega või klapid peas. Jumala õige jah, muidugi võiksid tulla, lihtsalt kas me täna teame kõikide kohta jällegi, et meil on mõned professorid siin, kes võiksid tulla meile ilma rahata siin kasvõi suhtlemist rääkima või mingit psühholoogia alast loengut. Arvatavasti meil ilmselt täna ei ole vist isegi seda informatsiooni olemas. Aga loomulikult, selles suhtes on sul jumala õigus, et eks ma jäin ise ka võib-olla natukene liiga kinni. Muidugi tuleb ära kasutada, koolitused, mida kõike veel. Meil võib seal olla igasugu turvaspetsialiste või enesekaitse asju, ma ei tea, mida kõike veel, ju kitsu ja karate. Jah, muidugi ampluaa võiks kindlasti olla laiem ja mitte patrulli vaid just ära kasutada iga selle abipolitseiniku, mida ta tahab teha. Täpselt see videovalve käis sul esitlusest läbi, jumala õige, meil täna ei ole ju, kes videovalvet teeb, ei ole noh olemas (*autori märge: žestikuleerides annab K. Jaani mõista, et probleemile on olemas lahendus vabatahtlikkuse näol*).

Harro Aitai: Minul on võetud just selle arvestuse järgi see videovalve, et olles teadlik, et me iga aasta taotleme linnalt ligi seitsekümmend tuhat eurot linna käest toetust selle sama video valve jaoks. Ja samas kui seal taga nagu kedagi ei istu siis kohati tundub see nagu natukene raha raiskamine. Kui me ei kasuta seda võimalust ära, meil on kaamerad olemas, meil võiks seal olla inimene, kes pidevalt nagu sellega tegeleb, seda jälgib.

K. Jaani: Ma küll eitea, mida sa mõtled selle toetuse alla, et me väga linnalt nagu toetust selle kohta ei küsi, me plekime ise kinni ju. Ainukene kulu mis täna PPA-le on, on sidekulu ja seda me maksame ise.

Harro Aitai: Ei aga sellel aastal (autori märkus: aasta 2013) tuli ju ka, Illega (autori märkus: räägitakse Põhja prefektuuri prefekti nõunik Ille Vilbiks'ist, kes vastutab linna ja

prefektuuri vaheliste lepingute eest) koos oli seal, kui me arutasime neid projekti rahasid, tuli mingi seitsekümmend kolm tuhat. Ongi see sama linna kaamerate ma ei tea kas ülevalpidamise mingid kulud või mingid asjad.

K. Jaani: Aga seda, ma eitea, miks me seda peame nendelt tellima, see on nagu linna ülesanne lepingu järgselt nagu. Ma ei tea, võib-olla me räägime erinevatest asjadest aga täna on niimoodi, et meil on kolmepoolne leping. Meie, linn ja Alarmtech. Linna ülesanne on süsteemi üleval hoida, hoolduslepingud vormistada iga aasta. Alarmtech siis pakub seda teenust. Ja PPA asi on sidekulud kinni maksta. Sidekulud olid tõesti, omal ajal olid ligi sada tuhat euri aastas, mitte euri (autori märge: mõtles eesti kroone).

Harro Aitai: võib-olla neid sidekulusid me taotlemegi, ma jään vastuse võlgu, ma tean, et me taotlesime.

K. Jaani: Võib-olla tõesti jah aga vahet ei ole, ärme nii kinni jääme sellesse.

Harro Aitai: Oleme rääkinud siin sellest, et vabatahtlike võiks kaasata tegelikult väga paljudesse erinevatesse valdkondadesse. Fakt on ka see, nentisid ka ise, et seda ei tehta. Millest võib olla tingitud see, et Põhja prefektuuris on see vabatahtlike kaasamine ütleme vähene või siis väga kitsa valdkonnaline?

K. Jaani: Noh ma arvan, et see on, meil on ta ikkagi nii lapse kingades veel jätkuvalt ja seda valdkonda ei võeta arvatavasti nagu tõsiselt. Et no selles suhtes ei võeta tõsiselt, et ongi see mõtlemine nii kinni selles, et abipolitseinik ongi nagu patrull. Ja eks ta hakkab pihta nagu, no ma arvan, et meil siin kõige kõrgemal tasandil saadakse sellest väga hästi aru, strateegilisel tasandil ja prefektuuri juhtide tasandil saadakse ka sellest väga hästi aru aga ma arvan, et all pool on natukene seda teadmist või seda mõtlemist vaja rohkem sinna viia. Mitte ainult rühmavanematele, piirkonnavanemad, noorsoo, ennetus, kõik juhid võiksid mõelda. Aga meil täna ikkagi selle abipolitseinike ressursi peale ei mõtle kõik inimesed. Lubadetalitus võiks ka mõelda abipolitseinike peale. See, et seal vahest üks abipolitseinik käib tööl, selle ka mina sinna vägisi nagu suunasin aga teebki sellist tehnilist tööd.

Harro Aitai: Vambo (autori märkus: mõeldakse Vambo Oolbergi, Põhja prefektuuri lubadetalituse juhti) käest kui ma nüüd küsisin samamoodi küsimusi lõputöö suhtes siis ta

tegelikult tuli küll välja pakkumisega, et neil oleks vaja küll vabatahtlikke, ta ei pea olema abipolitseinik aga vabatahtlik, kes oleks siis kvalifikatsiooniga, kes aitaks neid relvaeksamitel.

K. Jaani: Aga

Harro Aitai: meil on olemas, kohtunike paberitega (autori märkus: laskevõistluste kohtunik) abipolitseinike.

K. Jaani: Jah, kes võiks tulla siia. Ma arvan, et aja nagu seda asja edasi. Üks kiri saata sinna ja öelda, et meil on, ma ei tea, piisava varuga, et meil on juuli kuus vaja. Andke teada, vaatame kas te klapite meile, tulete abipolitseinikega ja aitate meil siin teha. Ma arvan, et tulebki kasutada täpselt selliseid asju. Võib-olla ongi siin teema, et sina kui prefektuuri koordinaator peadki kuu aja jooksul talituse juhid läbi käima eks ole. Jaoskonnas on olemas rühmavanemad ja jaoskonnas ollakse asjaga võib-olla nagu kursis aga siin talituse juhid läbi käia. Tavai, mis te arvate? See lubadetalituse värk, see on ehe värk, sinna nagu niuhti võiks keegi minna. Jätame need kiired ja eriuksused, jätame nemad kõrvale aga juhtimiskeskuse videovalve värk, jätkuvalt see kainenestumaja ja arestimaja värk, kus selliseid lihtsamaid töid võivad need abipolitseinikud teha. Küll ja küll kohti.

Harro Aitai: Kas need valdkonnad, mis mul nii selle esitluse peal välja on toodud või millest me siin oleme ka rääkinud, et vabatahtlike kaasamine. Näiteks see sama videovalve, näiteks see vabatahtlikud fotograafid, vabatahtlikud tõlgid jne. Kas vabatahtlike kaasamine politsei tegevusse antud valdkondadesse võiks kaasa aidata näiteks politsei töö efektiivsusele või keskkonna paranemisele (autori märge: mõeldakse töö keskkonda)?

K. Jaani: mis keskkonda sa mõtled? Töö keskkonda?

Harro Aitai: Töö keskkonda jah.

K. Jaani: Vot töö keskkonda, mis mõttes ta meil väga seda töökeskkonda nagu muudaks. Või oled sa ikkagi midagi muud selle allmõelnud. Töö keskkond või vähemalt kuidas mina töö keskkonna all aru saan, et sul on ilus kabinet, konditsioneer ja soe ja talvel nagu hea olla ja suvel on ka hea olla. Kust ta sinna nagu väga või oled sa midagi muud mõelnud?

Harro Aitai: ma pidasin silmas töö atmosfääri, et ei ole see töö keskkond, töö atmosfäär ei ole enam nii pingeline, kuna teataval määral töökogusest on saanud ära jaotada vabatahtlike peale ehk siis ei ole töö stressi nii palju jne.

K. Jaani: A, ok (noogutab). No siin tuleb kohe ära öelda, et vabatahtlikkuse kõige suurem viga on see, et ta ei ole kindel ressurss. See on ainukene, see on miinus selle asja juures. Et sa ei saa endale teha nagu, näiteks tõlkide graafikut ja siis sada protsenti selle peale lootma jääda. Vot seda nagu teha ei saa kahjuks.

Harro Aitai: Noo nii nagu mul tööski oli välja toodud, et mina ei sihi, ma ei sihiksi esialgu seda, et me vahetame endal valve tõlgid välja vabatahtlikkuse peale. Küll aga näen mina täiesti kootööpartnerina Tallinna Ülikooli, kus filoloogid õpivad, kus meil, kasvõi mingeid voldikud, mingid asjad, mida me peaksime tõlkima või enda mingisugused juhendmaterjalid, mida me tõlgime. Et me ei telli tasulist teenust tõlkide käest vaid me lasemegi seal need ära tõlkida. Nemad saavad oma praktikat teha, saavad harjutada, meil on vabatahtlikkuse vormis need materjalid. Kasvõi õigusaktide tõlkimine sama moodi tegelikult.

K. Jaani: jah, kasvõi igasuguste voldikute või igasuguste. Siin peab vaatama, et mingis osas peab olema vande tõlk. Kes on kvalifikatsiooniga, hoiatatud, mis naljad kõik veel.

Harro Aitai: Jah aga see on juba sellisel puhul kui ta tegeleb mingi menetluse osaga. Aga kui me räägime sellisest tõlkimisest, mis ei ole menetluse osa vaid ta tõlgibki mingit õigusaktivõi mingit žurnaali, mingit mis iganes asja. Praegusel hetkel me maksame ka kogu sellise teenuse eest.

K. Jaani: Ei, väga õige jah! Mul tuleb kohe näiteks, järgmine suvi on näiteks need Harley Davidsoni tegelased siin. Et näitekski korraldaja saadab meid kukele, me tahame, et korraldaja paneksülesse ka igasugused eri keeltes asjad, et noh, mis meil, et näiteks täis peaga sõita ei tohi. Et tõesti kui korraldaja kukele saadab siis järgmine variant olekski leida sellised vabatahtlikud, trükime ise ära ja anname korraldajale, et vot sellised asjad, nendes keeltes, pane oma kodulehele.

Harro Aitai: Küsimus, et kas on valdkondi, mida mina näiteks välja ei toonud enda töös, töö esitluses aga mida sina näeksid, et kus kindlasti tegelikult võiks või oleks mõeldav vabatahtlike kasutamine ja kus oleks nagu abiressurssi vaja, mida mina ei ole seal näitekspuudutanud?

K. Jaani: Pean uuesti vaatama üle, kõik pole meelde jäänud, sulin seal mitu lehekülge neid.

Harro Aitai: Seal üks slaid on tegelikult, mis loetleb kõik need vabatahtlikkuse ressursid ülesse, mida mina nagu välja tõin?

K. Jaani: No jaa aga too siia kohe välja see kainenemajade teema, hästi leebe koht selline, ta ei ole kinnipidamine, kainenemine, see on sotsiaalprojekt. Kindlasti seal võiks olla või mõelda vähemalt. Mõni võib-olla tahabki on mingi sotsiaaltöö inimene, tahabki vestelda inimestega. Aga ülejäänud sul siin, ok noh see arestimaja teema võib ka alati olla, kogu see kinnipidamise värk võib alati olla. Tõesti vaadata, et mida nad seal teevad, et videot vaatavad, et kui jalutama viiakse, siis vabatahtlik jälgib, et keegi üle aia ei jookse, korrapidaja saab samal ajal midagi muud teha. Vaata kui sa kirjutad siin politsei pensionärid või endised politseinikud siis ta ei ole nagu kasutusala vaid on sihtgrupp.

Harro Aitai: Sihtgrupp, keda kasutada vabatahtlikena aga neid ei ole meil nagu eriti üldse ära kasutatud. Ehk siis kui inimene lahkub politseist siis ega meil lastaksegi tal minna. Nende puhul võikski olla siht suunatud, minu arvamus on see, et võiks olla siht suunatud värbamine, et kui ta läheb...

K. Jaani: (ennetab H. Aitai lause lõpetamist) kohe öelda, et jää selleks vabatahtlikuks!

Harro Aitai: Jah, kohe öelda, et võttagi ta ära, et palun väga, meil siin on võimalus.

K. Jaani: Oled sa personalile öelnud seda? Või ma mõtlen, et kellele seda ütleva peaks.

Harro Aitai: Ei ole öelnud ja tegelikult eks ta on personali rida.

K. Jaani: personali rida jah ja tegelikult juhtide juures käib ta ju ka viimati, et väga õige. Ja ikkagi see sama relvade temaatika, et seda sul ka ei ole siin.

Harro Aitai: jah seda ei ole seal sees (autori märkus: mõeldakse lõputööd tutvustavad powerpoint esitlust)

K. Jaani: Jah ega ma rohkem küll ei oska midagi sellist tarka öelda. Aa, eriala spetsialistide juures on sul toodud tegelikult see relva- ja laskeinstrukturid.

Harro Aitai: Minu arusaam on see, et ma vaatasin, et ma toon nagu sisse seda hea praktika näidet teistest riikidest, siis mina kõikidest nendest allikatest, mis seal välja olid toodud, ma näen ikkagi seda et välismaal või teistes riikides, tehaksegi nii öelda sihtsuunitlusega värbamist iga vabatahtlikkuse ala peale. Et, hea küll, seal otsiti ka auto pesijaid ja koera jooksutajaid aga selles suhtes, et ega meil, me ei ole teinud ka mingit sihtsuunitlusega värbamist kunagi. Me ei olegi värvanud konkreetset vabatahtlike ennetuse peale, me ei ole värvanud konkreetset vabatahtlike videovalve peale. Me olemegi värvanud ainult abipolitseiniku peale, millel on üsna kindlad reeglid, millistele nõuetele ta peab vastama, milline inimene ta peab olema. Aga minu nägemus on see, et ta ei pea olema abipolitseinik, keda me osadesse kohtadesse kaasame.

K. Jaani: Nojah aga mille alusel me temaga siis ikkagi teeme. Noh võtame videovalve, vabatahtlik on ju, me ju ei taha siia igasugust enda juhtimiskeskusesse, mis on meie süda on ju. Kuidas sa tausta teed siis talle, kuidagi peaks ta meiega mingi paberiga ära siduma.

Harro Aitai: Noh ilmselt tuleb kindlasti konfidentsiaalsuse leping teha aga selles suhtes, see on juba täiesti mingi järgmise töö teema. Et seal on ka, et minu töö toob ka välja seal lõpus, et kas siis politseiameti õigusbüroo või siis täiesti eraldiseisva uurimistöona keegi teine. Peakski tegema nagu põhjalikuma analüüsi, et millised on need õiguslikud takistused vabatahtlikkuse kaasamisel.

K. Jaani: just, täpselt!

Harro Aitai: Aga me ei saa jääda selle taha peitu, et seadus ei luba või, et seda ei ole kuskil kirjas, kuidas nüüd sellist vabatahtlikku kaasata. Samas inimene, ei taha tulla

abipolitseinikuks aga ta tahaks tulla meile appi. Me ei saa panna kätt ette, vaid pigem me peaksime vaatama kuidas me saame, mitte, et miks me ei saa.

K. Jaani: just! Väga õige, täitsa nõus. Selline suhtumine peabki olema täpselt. Pigem nagu leida lahendusi.

Harro Aitai: tahad sa midagi lisada vabatahtlike kaasamise võimaluste kohta?

K. Jaani: Ei ma arvan, et siin on need teemad enamvähem ära käinud. Eks ma ütlen, et noh mina mõtlen ka täna ikkagi, et kui sa ütled vabatahtlik, siis ma mõtlen pigem abipolitseiniku peale. Sest ta on ikkagi selline juriidiliselt korrektne, usaldusväärne, kontrollitud, koolitatud. Aga edasi nagu vabatahtlik, ei jah, väga õige aga ta võiks ikkagi olla kuidagi institutsiooniline värk. Ta võiks olla ikkagi mingi õigusaktina kuidagi olla tehtud see vabatahtlik. Ta ei pea koolitusele minema, ta ei saa vormirietust meie käest aga noh elementaarse loengu võib ta saada, mis asi politsei üldse on.

Harro Aitai: ilmselt, eks seal on ka see küsimus koht, et selle siis nii öelda vabatahtlikkuse vormi annab sisse kirjutada kas PPVS-i või APoIS-i. Sest praegu ju PPVS-i kirjutati ju sisse vabatahtlik merepääste, neil ei ole eraldiseisvat seadust, see on ju puhtalt PPVS-is. Et sinisilmselt ka lihtsal siis mingi vabatahtlikkuse paragrahv sinna lisada eks ole.

K. Jaani: Võib-olla tõesti.

Harro Aitai: Noh, mis annaks meile nagu, oleks selleks aluseks, et kui keegi tahab tulla meile politsei juurde vabatahtlikuks siis meil on õigus teha talle sellist taustakontrolli jne. Kuigi jah seal on ka ilmsel see, et peavad olema erinevad kriteeriumid, et kui keegi on läinud vales kohas üle tee aga on enda eriala ekspert siis ma ei näe põhjust, miks ta ei võiks tulla meile andma koolitust. Sama moodi, praegusel hetkel jah, meilvideovalve on juhtimiskeskuses sees, järjest rohkem on meil ühend häirekeskused jne. Võib-olla mingi hetk me laieneme või ruumid muutuvad, keegi ei tea. See näide mille mina seal välja tõin, seal tegelikult hea praktika näitena on öeldud, et seal on video, nende video kaamerate jaoks on eraldi ruum, nad istuvad seal eraldi ruumis ja suunavad neid videokaameraid õigesse kohta ja teevadki neid salvestusi jne. Selles suhtes ma seal ka ei näegi vajalikkust, miks ta peaks olema abipolitseinik. Kui ta tahabki tulla võib-olla lihtsalt seda kaamerat

vaatama. Ta ütleb, et „selge, ma võin tulla istuda siin“, võib-olla ongi mingi kodusigavlev invaliid, kesvaga liikuda ei saa. Sõidabki enda ratastooliga sinna kaamera juurde ja vaatabki seda kaamerat.

K. Jaani: jah!

Harro Aitai: Aga võib-olla tal ei ole B1, keele taseme tunnistust, et ma ei saa teda võtta abipolitseinikuks. Kui ta on ratastoolis, nagunii ei saa abipolitseinikuks võtta. Seal ongi see, praegusel hetkel ma ütlen, et õigusaktidega on pigem on pandud takistavad tegurid vabatahtlikkuse kaasamisel kui see, et oleks võimalused loodud.

K. Jaani: Nõudmised on nagu jah!

Harro Aitai: Rohkem mul küsimusi ei ole.

Lisa 3. Transkripteeritud intervjuu Põhja prefektuuri prefekti,
politseikolonelleitnant Elmar Vaheriga

Harro Aitai: kirjutan lõputööd teemal „vabatahtlike kaasamise võimalused politsei töös Põhja prefektuuri näitel“ kus räägingi vabatahtlike kaasamise võimalustest, räägin sellest, mida siis hetkel me kaasame, kuidas me neid rakendame ja kasutame ja olen siis välja toonud hea praktika näiteid teistest riikidest, mida mina näeksin võimalusena, mida me võiksime kasutada ja mingil põhjusel me seda siia maani teinud ei ole. Praegusel hetkel mind näiteks huvitabki see:

Harro Aitai: Millised on Põhja prefektuuris siis vabatahtlike kaasamise sellised valdkonnad ja tegevusalad kus vabatahtlike kasutatakse?

Elmar Vaher: Eks sa tead ise ka, et kõige aktiivsem on loomulikult tegelikult avaliku korra kaitse, reaalses patrullitegevuses ja natukene võib-olla ka siis kriminaalpolitseis abistavates tegevustes aga see on ilmselt minimaalne, kõige suurema mahu annab siis see avaliku korra kaitse. On ta siis patrull, on ta siis osati ka muud tegevused jaoskondades nii, et see suund on selles suhtes õige, et küsimus on lihtsalt selles, et kui minna nüüd selle abipolitseiniku olemuse juurde siis, ja vabatahtlikkuse juurde siis kohati võib-olla ta ei ole enam vabatahtlik vaid kipub võlla minema selliseks, no kuidas öelda, vahepeal need vabatahtlikud tahavad ikkagi raha saada.

Harro Aitai: Mhmm

Elmar Vaher: Et see vabatahtlikkus, kus täna inimesel pannakse selga kõige parem vorm, kus antakse väga tugev väljaõpe siis ja kohati makstakse ka töötunnid kinni kohaliku omavalitsuse eelarvest. Pluss veel kõik see preventiooni pool, kõik see värbamise pool, mis on tugevasti rahastatud, et see vabatahtlikkuse tunnetus hakkab natukene ära kaduma. Seda ei tohiks nagu juhtuda, et see ei tekiks nagu, ei hakkas nagu kommertslikuks muutuma.

Harro Aitai: Praegusel hetkel mainisid abipolitseinike, kas on ka teisi tegevusalasid või teisi valdkondi vabatahtlikkuses, mida rakendatakse?

Elmar Vaher: Merepääste, mis on selles mõttes väga eraldi seisev ikkagi olnud ju minu meelest siamaani ja Politsei- ja piirivalveameti või Põhja prefektuuri küljes ju midagi muud väga ju ei olegi, et siis jah merepääste ja see abipolitseiniku vabatahtlikkus.

Harro Aitai: ühesõnaga sa nõustuksid minu väitega, et Põhja prefektuuris ei kasutata piisaval määral vabatahtlikku ressursi?

Elmar Vaher: Mina vaataks seda vabatahtlikuks olemist nagu laiemalt, et me kipume arvama, ütleva, et see abipolitseinik ja vabatahtlik on kohe see, kes siis hakkab täitevvõimu rakendama.

Harro Aitai: mhmh

Elmar Vaher: See tähendab seda, et siis, asub ikkagi avaliku korra kaitsele või siis pääste tegevustele, noh inimese huvides aga kasutamata on kindlasti see pool, mis, kuhu suunas ju ka Politsei- ja piirivalve amet on liikumas ja kogu sisejulgeolek, on see ennetus ja preventsiiooni pool. Et kujutame ette, et kui meil oleks näiteks seda sorti vabatahtlikke abipolitseinike, kes küll natukene ise nagu avalikku korda kaitsevad või inimesid päästavad aga samas käivad näiteks loenguid pidamas koolides või muudes sellistes ühendustes nagu meil on väiksemates kogukondades. Külakeskused või on külaseltsid, seal loenguid pidamas ja rääkimas, et mis on, noh, et mis on võimalik inimesel endal ära teha vara kaitseks, enda päästmiseks, enda kaitseks, et ära ei upuks. Kasvõi kokku heita seal päästega ja tulesurmad jne. Ja muidugi üks sihtgrupp, mis aina jõulisemalt ette võtta on ikkagi lasteaiad, koolid ja võib-olla sinna juurde isegi vabatahtlikus kohe meie politsei pensionärid näiteks, mis on kasutamata ressurss. Et viiekümne aastaseks inimene saab ja läheb.

Harro Aitai: Täiesti kasutamata.

Elmar Vaher: tegelikult on õppinud inimene ja tegelikult läheb väga palju mujale ka tööle aga meie võimalus teda rakendada tõesti kusagil Paldiskis või Loksal. See sama endine politseinik, kes on viiskümmend ja töölt ära läinud, võtaks näiteks ühe tunni, kaks tundi nädalas. Käiks loeks loenguid koolis, oleks kasu kindlasti väga suur.

Harro Aitai: jah, see on ka minu töö üks selline välja toodud täiendavaid võimalusi, näiteks politsei pensionäride või endiste politseinike rakendamine. Kuigi lisaks sellisele ennetustööle olen ma ka toonud hea praktika näite välisriigist, kus tegelikult välja õppinud spetsialistid tegelevad ka kadunud isikute ja tundmatute laipade nii öelda kaardistamisega ehk siis panevad kokku kriminaalmenetluse raames. Ka seal välisriigi näitel, seal on see võimalik, kui võrd ja kas see Eestis toimiks ja kas seadusandlus lubab, see on nagu juba eraldi teema, mida tuleks vaadelda. Aga iseenesest on see meil küll mitte väga suur probleem, kuid see on võimalik ressurss, sest nad on õppinud inimesed, nad on süsteemist tulnud, nad teavad, nad on kontrollitud ja nende puhul probleemi ei ole.

Elmar Vaher: Vot nende endiste politseinike näol ma pakuksin konkreetse lahenduse või noh sellise mõtteviisi, et proovida sellist projekti, et kui sa isegi saad oma lõputöö raames seda natukene uurida, et kuidas see huvi oleks. Ärme lähe kohe sellele libedale teele või noh, mis libedale teele vaid sellisele tugevale teele, et vabatahtlik võrdub kohe abipolitseinik. Noh ilmselt mitte on ju. Et võtaks näiteks Mustamäe linnaosa, laseks personalibürool või kust iganes me ka andmeid saame. Selgeks teha näiteks viimase kolme kuni viie aasta jooksul pensionile läinud endised politseinikud, kes elavad mustamäel. Nad elavad magalarajoonides üldiselt, kus on üsna tugevad maja ühistud. Igas trepikojas on stend, stendi peal on majaelanike jaoks piisavalt igasugust informatsiooni. Laseks mingi projekti raames printida välja tõesti sellised noh, hakkame kasvõi sellest pihta, sellised plakati vormid, et ma ei tea „kanna turvavööd“ ja tee seda teist. „Märka ja teata“, ühesõnaga selline väga ennetuslik formaat nüüd paluda lihtsalt sellel meie endisel politseinikul, et tema nagu vaataks pidevalt

Harro Aitai: Et need oleks seal olemas!

Elmar Vaher: Et need oleks seal olemas. Pluss veel igasugu kõik muu. Kasvõi sügisene aeg, et las ta olla mingi karbike seal trepikojas ja seal on mõned helkurid sees või midagi taolist, et tänane probleem on see nagu ma aru saan, et tõmmatakse see või lihtsalt rebitakse ära aga tema oleks nagu selline järelevaataja või midagi taolist. Ja teine asi on see, et ta siis läbi maja ühistu, seal on üldkoosolekud või mida iganes, räägib lisaks ühistu teemale osaledes iga kord viisteist minutit sellest, et lugupeetud daamid, kes on meie mõistes siis sihtgrupp, kes hukub siis tänaval. Neljakümne viie kuni kuuekümmne aastane naisterahvas, üldiselt vene keelt kõnelev, kes on või ei oma, ütleme ei loe internetist või ei

oma facebooki või twitterit ja ammugi ei käi Politsei- ja piirivalveameti kodulehel. Aga siis meie inimene, kes ongi siis endine politseinik, annaks mingi viieteist minutilise loengu seal kiiresti. Rõhutaks seda vajadust, koputaks lapselastele südametunnistusele, et laps on turvaliselt vaja ära tuua koolist või kooli viia nii, et võtta selline pilootprojekt ja proovida lihtsalt.

Harro Aitai: Praegusel hetkel Põhja prefektuuris vabatahtlike kaasataksegi, noh ennekõike võiks nagu vabatahtlike puhul tõmmata võrdusmärgi abipolitseinik. Üldjuhul, ükskõik, kelle käest prefektuuris küsida, kui ma küsin vabatahtlikkuse kohta siis hakatakse kohe rääkima abipolitseinikest. Et millest võib olla tingitud selline kitsas valdkond, et kui rääkida vabatahtlikest siis räägitakse ainult abipolitseinikest?

Elmar Vaher: Me oleme ise selle fooni loonud ja eks tegelikult üsna suurt mõju avaldavad kas kohalikud omavalitsused või tegelikult ka mõned sündmused, aprilli öö, mis on selle fooni nagu loonud. Et sellele vabatahtlikule pead sa midagi ju, et tal peab olema mingi põhjus ja üks põhjus on psühholoogiline põhjus, kaitsta oma kodu, olla tõepoolest selline isamaaline, kuid ei saa vähemtähtsaks nimetada ka ikkagi sellist, eriti meesterahvaste puhul sellist adrenaliinivõit sellist. Oh kui toome siin võib-olla inetuvõrdluse aga milliseid filme kõige rohkem vändatud on maailmas, et ikkagi action filme (autori tõlge: märuli filme). Et siin samamoodi, et nad ikkagi tahavad sellist oma loomulikku adrenaliini kuhugi nagu jätta. Et see on selline, see on kindlasti üks põhjus mis tõukab tagant aga organisatsioon on ise loonud selle, et vabatahtlikkus on abipolitseinik ja tuleb ka tunnistada, et see on kõige rohkem reguleeritud ala. Mis on ka väga tähtis, et ütleme, politseiorganisatsiooni kõrval sellist peaaegu politsei tööd tegev vabatahtlik omab õiguslikku regulatsiooni, et selle raames tal on lihtsalt võimalusi rohkem kui, muid võimalusi tegelikult polegi. Ta võib olla küll abiks igasugustel muudel lihtsamatel sisetöödel aga rohkem regulatsiooni ju pole.

Harro Aitai: ma siinkohal küsiks, et kas tegelikult ka üheks selliseks probleemiks, mis see kasutusvaldkond on suhteliselt kitsas on see, et ega me ise ei ole teinud ka suunatud värbamist mingile muule vabatahtlikkusele? Tegelikult me ju oleme värvanud koguaeg, kogu värbamistegevus on abipolitseinik. Me ei ole värband endale vabatahtlike tõlke, me ei ole värband endale vabatahtlike kaplaneid või keda iganes üks ole. Praegusel hetkel minu lõputöös ongi välja toodud see, et me jätame... minu väide on see, et me jätame

kasutamata näiteks eriala spetsialistid, ka puhtalt juba näiteks abipolitseinike seasolevad eriala spetsialistid. Et vabatahtlikus ja ka näiteks abipolitseiniku vorm ei tähenda seda või ei pea kindlasti tähendama seda, et ta on tänaval patrullis. Et tema panus võib olla ka mingi erialase koolituse läbi viimine, tema panus võib olla ka mingisugune nõustamine, tema panus võiks olla mida iganes. Mida praegusel hetkel väga nagu ei kasutata. Noh näitena välja tuua, kus ei pea olema ka isegi mitte abipolitseinik, vaid lihtsalt vabatahtlik on see sama tore videovalve kaamerad, mis meil mööda linna laiali on, kus praegusel hetkel juhtimiskeskuses tegelikult ei ole aega ega inimressurssi, kes jõuaks pidevalt neid kaameraid jälgida tõstmaks nende kaamerate olemasolu efektiivsust. Et noh, praegusel hetkel nad kaotavad väga suure osa enda eesmärgist, miks nad ülesse pandud on.

Elmar Vaher: no võib-olla see viimane (autori märkus: räägib videovalvest) on, seda viimast saab täita ka ilmselt muude vahenditega, mis on ikkagi kasutamata ressurss, selle pisikese palgaga, et kui inimesel ikkagi kasvõi elus on halvasti läinud, inimestel, kes on invaliidi jne., et see neid on ka seal täna võimalik ära kasutada aga tuleb ju tunnistada, et me oleme abipolitseiniku osas selgelt seda teed läinud, et see avaliku patrulli aukude täitmise vahend. Need kümmed tuhanded tunnid, mida tehakse ju avalikus patrullis, siis meie loeme, et patrulltoimkond on väljas. Aga see, et sellest patrulltoimkonnast viiskümmend protsenti on, katab ära abipolitseinik, kes palgakulu asutusele ei tekita, seda me ei kipu tegelikult tunnistama. Et kui see välja võtta, ma ei tea, Põhja prefektuuris neid töötunde tuleb kolmkümmend tuhat tundi kindlasti aastas.

Harro Aitai: Jah!

Elmar Vaher: Et see on päris, kolmkümmend tuhat töötundi aastas, ma arvan see on kolm inimest, kaks inimest aastas, umbes kaksinimest. Poolteist kuni kaks inimest koguaeg aastas, noh see on terve pilt, või on rohkem. Ma ei tea, ma praegu peast ei oska öelda.

Harro Aitai: Jah, minu teada on rohkem jah. Minu arust mingi hetk tegime arvutuse

Elmar Vaher: Neli viis inimest?

Harro Aitai: Ei veel rohkem oli, see oli vist kuueteist inimese töö, et selles suhtes, arvestatav kogus oli.

Harro Aitai: Vabatahtlikud kaplanid on mul näitena välja toodud, et siis meil küll väga palju ei ole igapäevases politseitöös nii öelda surmateadete viimist aga seda esineb, liiklusõnnetused, mis iganes, enesetapjad, muud asjad. Et noh kaplanid on selle jaoks koolitatud, neil on teatav psühholoogiline taust ja oskused nagu selliseid sõnumeid viia ja vabatahtlikud kaplanid, on teised riigid kus selline süsteem täiesti eksisteerib, et kui on vajadus siis see vabatahtlik kaplan läheb seda surma sõnumit viima. Pluss lisaks see, et politseil vaieldamatult puudub igasugune ressurss jääda sinna toeks sellele perekonnale ja neid nagu edaspidistes tegevustes nõustada siis praegusel hetkel need vabatahtlikud kaplanid annavad ka edasi sellist nõustamisteenust. No sama moodi need vabatahtlikud kaplanid pakuvad ka siis nii öelda politseiametnikele psühholoogilist tuge. Mina leian, et see on täiesti rakendatav tegevus, mis võiks olla tehtud. Tallinnas nüüd ei ole küll ülikooli, kus need kaplanid õpivad, Tartus on vist teoloogia, et aga ma leian, et neid inimesi siin kindlasti on, kes on nõus sellist tegevust tegema.

Elmar Vaher: jah, mina paneksin süü juurde ikkagi selle, et Tallinn on natukene või suurlinnad on natukene nagu teine lugu, et siin on hästi anonüümne see keskkond aga väiksemad kohad. Ma eitea, Keila, Saue, Paldiski, Loksas, Maardu, et kui piirkonna konstaabel ikkagi teab seda vaimuliku elu ja nendes kõikides kohtades, asumites või linnades on ju ka kirikud olemas, et ta peakski olema midagi taolist nagu me ennem ka rääkisime, et pisikeses kogukonnas ja pisikeses külakeses on sellised arvamusiõidrid. Mida võib ka täiesti vabatahtlikkuseks pidada. Ma hästi muidugi ei usu, et täna meil nagu see süsteem midagi paremaks teeb, kui me hakkame kaplaneid kasutama surmateadete viijate osas. See, et me peame võimaldama inimesel kaplanipoole pöörduda, see on arusaadav aga võttes ikka arvesse sellist Eestlust ja meie kogemusi siis need politseinikud on suht professionaalsed ikkagi. Ja üsna tihti ikkagi ju ei ole meie esimesed sõnumi viijad, surma sõnumi viijad. Aga jah selline, ühesõnaga, mida ma tahan öelda, ma tahan öelda seda, et politsei organisatsioon ei tohiks võib-olla võtta seda rolli enda kanda ainult. Et see on alates sellisest sotsiaalministeeriumi töömaastik, et käe hoidmine. Ma olen sellega nõus, et see meie inimeste (autori märkus: politseinike) hoidmine ennekõike, et meie inimesed oleks vaimselt ja psühholoogiliselt tugevad ja katki inimest märgata, et see on nagu põhimõtteliselt esimene asi, millega tuleks pihta hakata ja siis tuleks hakata mõtlema nende surmakuulutuste viimist või siis hiljem hingeabi. Et ma nagu sinna Sotsiaalministeeriumi töö maale väga ronida ei tahaks.

Harro Aitai: Siis noh, selliste tugiteenustena olen välja toonud teistest riikidest näha näiteks vabatahtlikud tõlgid. Vaieldamatult ma saan aru, et me ei saa kaasata ülekuulamise juurde vabatahtliku tõlki, kuigi ka see ilmselt, kui teha vastavad konfidentsiaalsuse lepingud jne., et kui tal on teatav tase olemas siis me võiksime seda teha aga praegusel hetkel meil on olemas Tallinna ülikool, kes koolitab filolooge, keele filolooge ja jumala eest, miks mitte anda neile kas mingi lõputöö vormis või ongi hea praktika vormis kas või meie mingisuguste infomaterjalide tõlkimine või mingi õigusaktide tõlkimine. Tõlketeenus, mille eest me tegelikult iga aasta maksame päris suuri summasid.

Elmar Vaher: Jah, ja veel lisaks juurde näiteks, et ju Tallinna ülikool ja Tehnikaülikool ju õpetavad juriste, kes.. ma tean Tallinna linn on alustanud nüüd paar aastat tagasi projekti, kus tallinna linn annab ruumi ja IT võimaluse, infotehnoloogilise lahenduse ja siis noored juura tudengid siis nõustavad inimesi juriidilistes küsimustes.

Harro Aitai: tasuta õigusabi.

Elmar Vaher: tasuta õigusabi jah, et see oleks ka politsei organisatsioonile kohane. Mõnes mõttes tuleb siin muidugi vaadata, et ei minda vastuollu, et kahtlustatav astub välja ülekuulamise ruumist uurija juurest või väärteomenetluse ülekuulamisest ja siis läheb küsib samas meie majas nõu, kuidas siis uurija vastu mingeid konkse või kuidas ära libiseda. Aga asi jällegi, mis minu arust on üsna tahaplaanile jäänud meie süsteemis on see, et kui pannakse toime süütegu siis see ja eriti just kuriteo puhul, kui keegi vahistatakse siis me teame väga hästi, mis tast saab. Ta saab kolm korda päevas süüa, tal on puhtad voodi pesud, ta saab raamatukokku vanglates, tal on kirik, tal on igasugune psühholoogiline abi aga kannatanu, kes selles asjas on kannatanu, tema läheb nagu tänavale. Et võib-olla see oleks see pool, et kannatanu saaks ka juriidilist abi, et mis on tema õigused, mis on tema võimalused, sest et kasvõi sotsiaalabi mõtteski, et inimene, tal see seadusesõna, noh tal on seda raske lugeda. Ta on hästi keeruline, on hästi juriidiline aga et siis noored juristid aitaksid kannatanutel oma õiguste eest seista.

Harro Aitai: jah noh sama näide on mul toodud vabatahtlikud fotograafid ja vabatahtlikud video operaatorid, et meil on suurüritusi, mida oleks vaja kajastada või ka näiteks meie igapäevast tööd välja kajastada. Et suheldes meie organisatsioonikultuuriga, tõdesid nad, et neil küll on olemas tihtipeale vahendid, millega jäädvustada aga ei ole inimesi, keda sinna

taha panna. Et noh vabatahtlikud fotograafid, juhul kui nad oleksid sellised vabakutselised siis nii või naa oleks neil endal ka varustus olemas, neil on ka kogemused, kuidas pilte teha, et see on täiesti rakendatav ressurss minu arvates. Nii üritustest kui muudest asjadest. Või ka tõesti, et kui me räägime sellistest halvemast stsenaariumist, et kui on mingisugused suuremad rahutused siis see fotomaterjali või videomaterjali kogumine nendest rahutustest on täiesti mõeldav ressurss.

Elmar vaher: mhmh

Harro Aitai: ja ennem üks vabatahtlikkuse vorm tegelikult jäi küll rääkimata, et mis meil on olemas ja millega meil mingi hetk ilmselt oli väga heakoostöö, praegusel hetkel ma ütlen, et on viletsamaks muutunud on naabrivalve. Naabrivalve kui selline, kus siis tegelikult harjumaa ehk siis Põhja prefektuuri haldusallas on ligi neli tuhat kaheksasada majapidamist, et noh igast majapidamisest kasvõi üks inimene hakkaks nagu aktiivsemalt tegelema sellega, et viiks edasi ennetussõnumit enda piirkondadesse. Hoiaks silmad, kõrvad lahti, kui nad midagi kuulevad, edastaks selle siis võib-olla piirkonna konstaablile jne. Rääkimata siis nii öelda, välismaisest näitest „Cityzen patrol“ ehk siis need samad naabrivalve patrullid. Ta käibki oma piirkonnas ringi ja vaatab, et kui kuskil on mingid aknad katki või kuskil on mingi kahtlane tegevus siis ta teavitab politseid. Nad ise ei sekku aga ta teavitab, et sellist asja meie praegusel hetkel ei tee aga siinkohal ma näekski, et politsei peaks võtma sellise eestvedaja rolli.

Elmar vaher: Eestvedaja jah.

Harro Aitai: Ja andma neile selle suuna kätte, et nad seda teeks. Ma tean küll, et kõige viimase projektina praegusel hetkel naabrivalve vist on alustanud lähisuhte vägivalda mingisugust ennetustegevust, et on ennetustegevus pluss see, et noh naaber märkab ikkagi naabrit. Et kui on teada, et kusagil keegi kedagi, nii öelda, mees peksab naist või nii edasi ja nii edasi, et siis nad edastavad seda infot.

Elmar Vaher: Naabrivalve on jah kahjuks saanud sellise, tallinna linna mõttes on saanud sellise negatiivse märgi külge. Ma ei tea, mis põhjustel ja miks aga tallinna linna kuriteoennetuse komisjonis olles, siis on teda koguaeg nagu välja tõugatud natuke, et selline tunne on jäänud. Et see on väga hea algatus, mida ei tohiks lasta käest.

Harro Aitai: Jah, kuigi tallinna linnas on piirkondi rohkem kui Harjumaal, neid naabrivalvepiirkondi.

Elmar vaher: Jah, ega oleks võinud veel rohkem olla, sest see ideoloogia, mis nad on koguaeg tegelikult ajanud on jumala õige. Et see on nagu see asi, kus tuleks rohkem aina nagu ühiseid projekte teha. Ja ega see kasutus ilmselt siinmingil määral on olemas aga väike, väike!

Harro Aitai: jah, noh, see ei ole nii, et igast piirkonnast tuleks enda piirkondlikule konstaablile iga nädal mingisugust infot või ülevaadet, et see on nagu vilets. Aga ennekõike ma näen just seda ennetuse rolli, et kui on teada, et praegusel hetkel ongi näiteks sagenenud keldritesse sisse murdmine või ongi sagenenud mingisugune, noh, mis iganes, garaažiuste muukimine. Et siis politseipoolt läheb see info sinna piirkondadesse ja kõik piirkonnad teevadki sellist ennetustööd, et vaadake üle enda ukсед, aknad, lukud, et nad oleks korras ja ärge jätke midagi vedelema. Et just see ennetustöö.

Elmar Vaher: Jah, et just see vastupidine teavitamine, et pöörake tähelepanu, et kui nüüd hakkab suvi tulema, et siis oleks selline. Selle peale ei ole raske tulla aga iga meeldetuletus säästab ju ikkagi vara.

Harro Aitai: mhmh, ära jäta muruniidukit aeda niisama.

Elmar Vaher: Just, muruniidukid, pange ukсед kinni ööseks. Siin lihtsad näited, see sama Sepo Seeman, et väga tubli, pidas kinni kurjategija aga tegelikult selle varguse. Et noh, teda ei saa selles süüdistada, see on tema vara ja uks on ikkagi tõkke eemaldamine aga uks oli lahti. Et läks sisse ja kui oleks uks kinni olnud siis ilmselt ei oleks seda kaasust olnud. Ja niigi läks hästi, sest oleks võinud ju minna traagilisemalt, nuga või tulirelv, mis iganes.

Harro Aitai: Küsin üsna lihtsa küsimuse, et sina kui Põhja prefektuuri prefekt ja kohe peatselt ka peadirektori ülesannetes, kas sa leiad, et politsei ühendasutus on võimalik kasutada täiendavaid vabatahtlikke tegevusi või valdkondi, rohkem kui seda praegu tehakse.

Elmar vahter: kindlasti! Ja ikkagi suund mitte ainult selle järelevalve tugevdamisele vaid just preventsoonil kaasamine, ennetusel kaasamine. Just need samad endised politseinikud vabatahtlikena ära kasutada ja vaadata ikkagi seda tervikpilti, et täna on ta ikkagi nii eristatud see merepääste või siis avalik patrullimine. Et miks need vabatahtlikud merepäästjad ei võiks ka siis olla abipolitseiniku staatuses, et kui nad lähevad ka oma patrulli ja saare peale siis nad omavad ka mingit õigust avaliku korra kaitsel, et täna see nüüd ilmselt nii ei ole.

Harro Aitai: Tänan!

